

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

13^E JAARGANG

WOENSDAG 28 MAART 1928

No. 639

INHOUD.

INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER DE AFSCHAFFING VAN DE UITVOERBODEN VOOR HUIDEN EN BEENDEREN, 14 MAART 1928, TE GENÈVE GEHOUDEN door Dr. F. E. Posthuma	268
De Bedrijvenwet II (Slot) door J. C. de Bruyn	268
Organisatie van den Rijksbezuinigingsdienst door E. P. Weber	271
Het Congres der Ned. Maatschappij voor Nijverheid en Handel (26 Maart 1928, 's-Gravenhage) door Prof. Mr. C. W. de Vries	273
De ontwikkeling van het grootbedrijf in Nederland door Ir. B. Bølger met Naschrift door J. Rutté	275
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Het Rapport van de „Liberal Industrial Inquiry Committee" IV. Industriele ontevredenheid door F. W. Forge	275
AANTEKENINGEN:	
Productie en handel 1913 en 1923—1926	276
MAANDCIJFERS:	
Statistisch Overzicht van den economischen toestand van Nederland	279
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	
Geldkoersen. Bankstaten. Goederenhandel.	280—286
Wisselkoersen. Effectenbeurzen. Verkeerswezen.	

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Algemeen Secretaris: Mr. Q. J. Terpstra.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. E. Moresco; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: S. Posthuma.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeploahtweg.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en girorekening No. 6729.

27 MAART 1928.

De geldmarkt begint een stroever aanzien te krijgen; blijkbaar begint de gewone seizoencredietvraag voor April en Mei reeds nu door te werken. Particulier disconto kwam daardoor op 4 à 4¹/₁₆ pCt. met weinig aanbod van geld en prolongatie steeg, na 3³/₄ pCt., weder op 4 pCt. Alleen callgeld was weder vrij gemak-

kelijk verkrijgbaar, vooral aan het einde der week, toen op 3¹/₂ pCt. meestal aanbod bleef bestaan.

* * *

De weekstaat van De Nederlandsche Bank geeft weinig veranderingen van beteekenis te zien. De post binnenlandsche wissels blijkt met f 1,7 miljoen te zijn afgenomen. De beleeningen geven een teruggang van f 4 miljoen te zien. Het renteloos voorschot aan het Rijk klom met f 1,1 miljoen.

De goudvoorraad der Bank bleef vrijwel onveranderd. Het zilver nam met f 200.000 toe. De post papier op het buitenland en de diverse rekeningen onder het actief stegen respectievelijk met f 100.000 en f 1,9 miljoen.

De biljettencirculatie vertoont een vermindering van f 1,2 miljoen. De rekening-courant-saldi geven een daling van f 1,4 miljoen te zien. Het beschikbaar metaalsaldo klom met f 700.000. Het dekkingspercentage bedraagt nagenoeg 57.

* * *

De wisselmarkt was flauwer door het vaster worden van de geldmarkt. Dollars daalden van 2,48¹/₂ op 2,48³/₁₆; Ponden van 12,12¹/₂ op 12,11¹/₄ en Marken van 59,42 op 59,34. Ook de overige wissels daalden vrijwel evenredig. Alleen Fransche Francs maakten een uitzondering en waren zelfs eerder iets vaster.

LONDEN, 26 MAART 1928.

Zooals reeds in het vorige bericht werd vermeld, vervielen er in de afgelopen week 10 miljoen pond meer aan Schatkistwissels dan moesten worden opgenomen, zoodat de toestand in de geldmarkt vrij gemakkelijk was.

Disconto was beslist zeer flauw, daar de 3-maands wissels, die nu worden aangeboden, einde Juni vervallen. Dit is een zeer gewilde wisseldatum en daarom was er actieve competitie, met het gevolg, dat de noteering op 4—4¹/₁₆ pCt. sloot en in enkele gevallen zaken onder 4 pCt. tot stand kwamen. De nieuwe schatkistwissels konden om dezelfde reden tegen een fractie boven 3³/₄ pCt. worden toegewezen. Dit is echter uitsluitend uit hoofde van den vervaldatum (einde Juni) en het is dan ook niet onwaarschijnlijk, dat de discontokoers voor de latere data weder zal aantrekken.

**INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER DE
AFSCHAFFING VAN DE UITVOERBODEN VOOR
HUIDEN EN BEENDEREN, 14 MAART 1928,
TE GENÈVE GEHOUDEN.**

(*Inleiding.* Van 17 October tot 8 November 1927 is te Genève een internationale Conferentie gehouden over de afschaffing van de verboden en beperkingen bij den invoer en den uitvoer. Zie over deze Conferentie het nummer van de Economisch-Statistische Berichten van 30 November 1927.)

Op grond van artikel 3 van de Acte Final van de Conferentie in October.—November verleden jaar te Genève gehouden, in welk artikel de opmerking werd gemaakt, dat het wenschelijk zou zijn om te voorkomen, dat een reserve gevraagd zou worden op grond van artikel 6 van de Conventie, vastgesteld in genoemde Conferentie, ten aanzien van huiden en beenderen, beval de Conferentie aan, dat de landen, waar uitvoerverboden werden toegepast, zich onmiddellijk met elkander zouden verstaan om te onderzoeken of het niet mogelijk zou zijn tegelijkertijd en gemeenschappelijk van elke reserve ten aanzien van deze artikelen af te zien. Mocht dit resultaat niet verkregen worden, dan zouden die landen voorloopig zich met elkander verstaan, opdat tijdens de bijeenkomst voorzien in artikel 17 van de meergenoemde Conventie de oplossing van de moeilijkheden zoo gunstig mogelijk zou kunnen verlopen.

Op 19 December van het vorige jaar zijn te dien einde besprekingen gehouden in het Comité Economique van den Volkenbond en tot die besprekingen waren door het Secretariaat van den Volkenbond 3 experts uitgenoodigd, t.w. één uit Denemarken, één uit Hongarije en één uit Nederland.

Bij deze gelegenheid bleek van een vrijwel algemeene gezindheid om, zoowel ten aanzien van beenderen, als van huiden, van alle uitvoerverboden en belemmeringen af te zien. Slechts één land maakte eenige bezwaren ten aanzien van beenderen en bij de huiden bestond de moeilijkheid feitelijk niet in de uitvoerbelemmeringen voor de huiden, maar in de combinatie van belangen betrokken bij huiden, leder en producten uit leder gemaakt.

Aan den Conseil van de Société des Nations werd door het Comité Economique aanbevolen in Maart 1928 van speciaal daartoe uitgenoodigde landen een samenkomst te beleggen, ten einde door officieele gedelegeerden de kwestie der uitvoerverboden voor beenderen en huiden en alles wat daarmee samenhangt, te doen bespreken.

Deze samenkomst had plaats van 14 tot en met 16 Maart jl. en voor Nederland was de officieele vertegenwoordiger ondergeteekende, terwijl hem als deskundigen buiten bezwaar van 's Rijks schatkist toegevoegd waren Mr. W. P. M. van der Loo voor de huiden en de heer C. B. J. Müller, lid van de Firma Wed. P. Smits en Zoon te Utrecht, voor de beenderen.

Verder waren vertegenwoordigd: België, Denemarken, Duitschland, Frankrijk, Hongarije, Italië, Nederland, Oostenrijk, Polen, Roemenië, Servië en Tsjecho-Slowakije.

Wel uitgenoodigd, maar niet vertegenwoordigd waren: Indië en Griekenland.

De besprekingen in het Comité Economique, in December jl. gehouden, hadden aanleiding gegeven tot het vermoeden, dat de beenderen-kwestie geen moeilijkheden zou opleveren, doch dat het verband, dat er bestond tusschen huiden, leder en uit leder gemaakte producten, aanleiding zou kunnen zijn tot moeilijkheden om tot een oplossing ter zake van de huiden te komen.

Het resultaat der Conferentie was juist andersom. En zonder nu te kunnen aantonen, dat dit het gevolg was van het feit, dat er op het gebied der beenderen een internationaal kartel bestaat, bleek in de besprekingen herhaaldelijk, dat verschillende landen bij hun uitingen met het bestaan van het kartel rekening hielden.

Ten aanzien van de huiden is het resultaat van de Conferentie geweest, dat de gedelegeerden van alle aanwezige landen eenstemmig besloten aan hunne respectieve Regeeringen aan te bevelen een gemeenschappelijke overeenkomst aan te gaan, die dan als het ware een onderdeel zou vormen van de op 8 November 1927 gesloten Conventie en in welke overeenkomst de Regeeringen zich zouden verbinden:

1o. om den uitvoer van huiden en pelterijen, versch of geprepareerd, aan geen enkel verbod of belemmering te onderwerpen en op grond van dit feit af te zien van het recht om een uitzondering te vragen op grond van artikel 6 van de Conventie hiervoren meer genoemd. (Onder geprepareerd wordt hier slechts verstaan de bewerking, die noodig is om de ruwe huid te conserveren);

2o. om noch te handhaven noch in te stellen ten aanzien van huiden of pelterijen, versch of geprepareerd, enig uitvoerrecht of eenige belemmering, welke niet toegepast zouden worden voor alle koopwaren (een recht als het statistiekrecht);

3o. om de overeenkomst in werking te laten treden na het verstrijken van den datum, vastgesteld in artikel 2 van de Conventie van 8 November 1927;

4o. zich te verplichten om, als $\frac{1}{2}$ van het aantal deelnemende staten dit vraagt, samen te komen ten einde de herziening van artikel 2 te bespreken. Mocht dan een bespreking uitloopen op een weigering van een voorstel tot wijziging van artikel 2 of mocht een staat meenen, dat hij zich niet aan een gewijzigd artikel 2 zou kunnen onderwerpen, dan kan de betreffende staat zijn vrijheid hernemen, 6 maanden nadat de herziening is geweigerd of een herziening in werking is getreden. Meenen dan de overige staten, dat hierdoor de positie te veel gewijzigd is, dan kunnen zij tot een nieuwe bespreking overgaan.

Wanneer de aanbeveling van een gedelegeerde door zijn Regeering wordt aanvaard, dan zal deze vóór 15 Mei 1928 daarvan aan het Secretariaat van de Société des Nations kennis geven en er bij vermelden of door den betrokken staat aan de toetreding tot de gemeenschappelijke overeenkomst ook een bepaalde voorwaarde wordt verbonden.

Ten aanzien van de beenderen namen de gedelegeerden op zich bij hunne Regeeringen een gemeenschappelijke overeenkomst aan te bevelen op de navolgende gronden:

1o. afschaffing van elk uitvoerverbod;

2o. de mogelijkheid van het heffen van een uitvoerrecht in maximum van 3 frs. goud per 100 KG. beenderen en

verder de bepalingen, zooals die voor de huiden gelden.

Het protocol voor de beenderen mocht niet die eenstemmigheid verwerven, welke aan het protocol voor de huiden was ten deel gevallen. Bij het teekenen van het protocol teekenden slechts 6 landen t.w.:

België; Denemarken (ad referendum); Frankrijk; Hongarije; Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije.

Na het teekenen hebben zich hier Duitschland en Italië nog bijgevoegd, zoodat het protocol thans slechts door Nederland, Polen, Servië en Roemenië niet geteekend is.

In Volkenbondskringen bestond de meening, dat ook van deze landen vóór den fatalen datum, welke eerst op 25 Maart, daarna op 31 Maart 1928 gesteld is, nog wel enkele zullen toetreden.

's-Gravenhage, 26 Maart 1928.

POSTHUMA.

DE BEDRIJVENWET.

II (Slot).

De inrichting van de begrooting.

Ten aanzien van de inrichting der bedrijfsbegrooting brengt het wetsontwerp belangrijke verbeteringen. Bij de tegenwoordige inrichting zonder splitsing tusschen gewone dienst en kapitaaldienst is het eenigs-

zins bezwaarlijk uit die begrotingen een duidelijk beeld van den te verwachten toestand in het bedrijf en de kapitaalmutaties te vormen. Dit wordt hoofdzakelijk belemmerd, doordat de afschrijvingen op de bezittingen niet in de begrooting tot uiting worden gebracht.

Daardoor is, wat den gewonen dienst betreft, het bedrag in ontvang, hoewel niet rechtstreeks uit de afschrijvingen bevoelen, steeds zooveel *hooger* als de afschrijvingen bevoelen, en wat den kapitaaldienst aangaat, het bedrag der ontvangsten zooveel *lager* als de afschrijvingen bevoelen. Het *totaal* der ontvangsten is dus wel gelijk aan het totaal der uitgaven, maar het gemis der afschrijvingen, gevoegd bij het ontbreken van eene splitsing in kapitaal- en gewonen dienst, belemmert het verkrijgen van een duidelijk inzicht. Als voorbeeld moge dienen het volgende overzicht van de begrooting van de Landsdrukkerij voor 1928:

Ontvangsten:

Gewone + kapitaalsontvangsten f 1.389.600

Uitgaven:

Gewone + kapitaalsuitgaven	f 1.284.500
kapitaalsvermindering	„ 5.100
winst	„ 100.000
	f 1.389.600

Hoeveel de gewone ontvangsten, de gewone uitgaven, de afschrijvingen bedragen, vindt men slechts door raadpleging van de Memorie van Toelichting en nauwkeurige vergelijking van de daarin verspreid liggende gegevens. Een overzicht in den vorm van eene exploitatie-rekening ontbreekt.

Door juiste splitsing en groepeerings der cijfers van een bepaald bedrijf kan men wel tot de ontdekking komen, dat e.g. de nieuwe kapitaalsuitgaven in de begrooting hooger zijn geraamd dan het bedrag, dat daarvoor in ontvang ter beschikking wordt gesteld, maar *uit de begrooting* blijkt niet, van waar dat meerdere komt. En eveneens, dat hetgeen aan winst wordt geraamd kleiner is dan het overschot der geraamde ontvangsten boven dat der geraamde uitgaven, maar *uit de begrooting* blijkt evenmin, waar de rest blijft. Op deze punten is verbetering van het oude systeem noodig en wel:

1o. door het in ontvang brengen van een post voor het beschikken over hetgeen wegens de afschrijvingen op het kapitaal, alsmede wegens alle andere ten laste van het bedrijf komende kapitaalvernietiging, voor uitkeering aan den Staat beschikbaar is (kapitaals-ontvangst);

2o. door het in uitgaaf brengen van een post voor de afschrijvingen op het kapitaal en andere kapitaalsvernietiging (exploitatie-uitgaaf, bedrag als sub 1o.);

3o. door splitsing van de begrooting in twee afdelingen, één voor den gewonen en één voor den kapitaaldienst.

De nieuwe wet voorziet in de leemten, waarop het onder 2o. en 3o. vermelde betrekking heeft, volledig op de wijze als daarbij aangegeven. De begrooting moet gesplitst worden in eene kapitaal- en eene exploitatie-afdeling en op de laatste moeten de gewone en de extra-afschrijvingen in uitgaaf gebracht worden, maar de oplossing, welke de Minister aan de kapitaalbegrooting wil geven, is niet geschikt om een volledig beeld van de kapitaalmutaties te geven. Op de kapitaalbegrooting zullen gebracht moeten worden:

1o. *in uitgaaf*:

a. de kosten van voorbereiding, oprichting, uitbreiding en vernieuwing;

b. de kosten van deelneming in de kapitaalvoorziening van vreemde ondernemingen;

c. de vermeerdering van de waarde der voorraden gedurende het dienstjaar;

en *in ontvang*:

eene uitkeering van het Rijk ten bedrage van de vorenbedoelde uitgaven;

2o. *in ontvang*:

a. de vermindering van de waarde van de voorraden gedurende het dienstjaar;

b. de opbrengst van aan andere bedrijven of aan het Rijk zelf overgedragen bezittingen;

en *in uitgaaf*:

eene uitkeering aan het Rijk ten bedrage van deze ontvangsten.

Door deze inrichting blijkt volledig het bedrag der nieuwe kapitaalsuitgaven en de bron, waaruit de gelden geput worden (zie onder 1o.), alsmede het bedrag der kapitaalsontvangsten en waar deze gelden blijven (zie onder 2o.), maar de begrooting zelve toont niet aan, hoeveel de geraamde kapitaalsvermeerdering of kapitaalsvermindering bedraagt. Dit doet zij onder de tegenwoordige wet wel en op dit punt moet dus van een stapje achteruit worden gesproken. Waarom het tegenwoordige stelsel, wat dit punt betreft, is losgelaten, wordt niet verklaard. Nu blijft de kapitaalbegrooting onvolledig en dit nog te meer, omdat de afschrijvingen er ook geen plaats op vinden. Wel moet volgens het ontwerp een bedrag, gelijk aan de afschrijvingen op de bezittingen, aan het Rijk worden uitgekeerd als aflossing op het kapitaal, dat bij den aanvang van het dienstjaar te boek staat, waardoor bereikt wordt, dat als de boekwaarde der bezittingen verminderd is, het door de schatkist verstrekte kapitaal eene gelijke vermindering ondergaat door terugbetaling. Maar het doet vreemd aan, dat deze terugbetaling *buiten de begrooting* om behandeld wordt. Het gekozen stelsel zou aan duidelijkheid winnen, als het werd aangevuld met het voorschrift, dat op de kapitaalbegrooting in ontvang moet worden gebracht het bedrag der afschrijvingen en in uitgaaf het deswege op het kapitaal af te lossen bedrag. Om het overzicht volledig te maken zou dan nog een stap verder gegaan kunnen worden en zouden de uitkeeringen van het Rijk tot dekking van nieuwe kapitaalsuitgaven en de uitkeeringen aan het Rijk tot teruggaaf van de gedane kapitaalsontvangsten en tot aflossing op het kapitaal wegens de afschrijvingen, evenals onder de tegenwoordige wet, vervangen kunnen worden door het saldo kapitaalsvermeerdering e.g. vermindering. De kapitaalbegrooting van de Landsdrukkerij bijv. zou er dan schematisch als volgt uitzien:

in ontvang:

1° verkoop kapitaalsgoederen	f 100
2° afschrijvingen op de bezittingen	„ 70.000
	f 70.100

in uitgaaf:

1° aanschaffing kapitaalsgoederen	f 65.000
2° kapitaalsvermindering	„ 5.100
	f 70.100

Volgens het ontwerp wordt het echter:

in ontvang:

1° verkoop kapitaalsgoederen	f 100
2° uitkeering tot aanschaffing van nieuwe kapitaalsgoederen	„ 65.000
	f 65.100

2o. *in uitgaaf*:

1° aflossing wegens verkoop kapitaalsgoederen	f 100
2° aanschaffing kapitaalsgoederen	„ 65.000
	f 65.100

Eene eenvoudige vergelijking doet zien, dat in het stelsel volgens het wetsontwerp noch het bedrag der afschrijvingen noch het saldo der kapitaalsmutaties tot uitdrukking komen. Het opbrengen van deze posten zou n.m.m. van meer belang zijn dan de thans in ontvang gebrachte uitkeering van f 65.000 en de in uitgaaf gebrachte aflossing van f 100, welke niet anders zijn dan tegenposten van hetgeen in uitgaaf resp. in ontvang is geboekt.

Onder de kapitaaluitgaven worden blijkens het bovenstaande ook opgenomen „de kosten van deelneming in de kapitaalvoorziening van vreemde ondernemingen”. De toelichting daarop zegt, dat de aard van enkele bedrijven soms medebrengt, dat in het kapitaal van vreemde ondernemingen moet worden deelgenomen. Dit zal vermoedelijk wel slaan op het Staatsmijnbedrijf, zoodat ook door deze bepaling de weg voor toepassing van de wet op dat bedrijf geëffend wordt.

De financiële verhouding van de bedrijven tegenover de schatkist. Om het doel van het wetsontwerp te verwezenlijken is het, volgens de Memorie van Toelichting, noodig het bedrijf zoo volledig mogelijk te maken tot eene administratieve eenheid, doch deze administratieve zelfstandigheid „mag niet verder strekken dan „tot het verkrijgen van een juist inzicht in de werke„lijke kosten noodzakelijk is. Het bedrijf voert geen „onafhankelijk beheer en is geen zelfstandig rechts„persoon; indien het wenschelijk zou zijn, in bepaalde „gevallen beheersregelingen in het leven te roepen, die „aan de bedrijfsleiding eenige zelfstandigheid zouden „geven, behoort dat uit anderen hoofde dan krachtens „deze wet te geschieden. Aan de eenheid van 's Rijks „dienst mag de Bedrijvenwet geen afbreuk doen.” De vraag ware evenwel te stellen of de wet niet haars ondanks in die richting zal drijven. Het steeds als administratieve eenheid verschijnende bedrijf met eigen begrooting en rekening zal op den duur het denkbeeld der reële zelfstandigheid onwillkeurig sterk op den voorgrond brengen bij bedrijfsleiders, personeel van het bedrijf, Kamerleden enz. Zal de Regeering daardoor niet steeds in de noodzakelijkheid verkeerden de zelfstandigheid der bedrijven tegenover allerlei aandrang met kracht binnen de beperkte grenzen der administratieve eenheid te houden? Theoretisch moge het volkomen juist zijn, dat het geven van zelfstandigheid aan de bedrijfsleiding uit anderen hoofde dan krachtens deze wet behoort te geschieden, dit neemt niet weg, dat door deze wet het bijbrengen van redenen „uit anderen hoofde” wellicht zal worden bevorderd.

Ten behoeve van het vestigen van de „administratieve” eenheid der bedrijven noemt de Memorie van Toelichting vier maatregelen, nl.:

1o. Het bedrijf ontvangt zijn kapitaal uitsluitend van het Rijk, de kapitaalsontvangsten en uitgaven worden op de begrooting tot uitdrukking gebracht en op het kapitaal wordt geregeld afgelost.

2o. Het bedrijf neemt alle verplichtingen over, welke door het Rijk te zijnen behoeve worden vervuld, en vergoedt alle diensten, welke door het Rijk of door andere bedrijven aan het bedrijf worden bewezen.

3o. Het bedrijf moet een eigen kas hebben.

4o. Het bedrijf moet geen eigen reserves vormen.

Kapitaal van het bedrijf. De bedoeling om aan het bedrijf uitsluitend kapitaal door het Rijk te doen verstrekken is verwezenlijkt door de definitie van kapitaal, t.w. „de door het Rijk aan het bedrijf gedane uitkeeringen enz.” Ander kapitaal is dus niet toegelaten, waarmede voor de bedrijven de weg wordt afgesloten door leening zelf in hunne kapitaalbehoefte te voorzien. Dit is volkomen in overeenstemming met de gedachte der administratieve zelfstandigheid. De dienst der bedrijven is een deel van den Rijksdienst, in wiens kapitaalbehoeften het Rijk zelf voorziet.

Over de kapitaalbegrooting en de aflossingen op het kapitaal is hierboven reeds gesproken, dit kan verder blijven rusten. In dit verband moet echter nog iets worden opgemerkt omtrent de regeling der rentevergoeding over het kapitaal. Volgens de tegenwoordige wet betaalt het bedrijf bij het ontvangen van nieuw kapitaal rente daarover tot aan het einde van de lopende vijfjarige periode volgens den voor die periode geldenden rentevoet en moet na afloop van die periode de rentevoet opnieuw worden vastgesteld, telkens voor vijf jaar. Dientengevolge wordt bij verhooging of verlaging verandering van druk op de exploitatie-rekening veroorzaakt, waarmede bij het doen der kapitaalsuitgaaf geen rekening kon worden gehouden en waardoor dus de gemaakte rentabiliteitsrekeningen een deel van hare waarde verliezen.

Beter is het, zegt de minister, aan de bedrijven kapitaal te verstrekken tegen een vast percentage, dat geen wijziging ondergaat, zoolang het tegen dat percentage verstrekte kapitaal nog niet geheel is afgelost. Dit is eene belangrijke verbetering, omdat daardoor meer stabiliteit in den rentelast komt, maar de rege-

ling bevredigt toch niet geheel. De rentevoet voor de kapitalen, welke in den loop eener vijfjarige periode worden venstreckt, zal nl. niet aan het *begin* doch aan het *einde* van de vijfjarige periode worden vastgesteld. Daarna blijft de rentevoet wel ongewijzigd, doch bij het doen der uitgaaf weet de bedrijfsleiding toch nog niet, hoeveel de rente definitief zal bedragen en de kans blijft dus bestaan, dat de definitieve rente belangrijk zal afwijken van die, welke aan de rentabiliteitsrekeningen ten grondslag wordt gelegd. Hierin kan alleen afdoende worden voorzien door den rentevoet aan het *begin* der periode te doen vaststellen. De bedrijven gaan dan zeker doch — de schatkist loopt dan het risico, dat voor het opnemen der gelden, noodig om aan de bedrijven kapitaal te verstrekken, een andere rente moet worden betaald dan door de bedrijven wordt vergoed. Dit wil de minister blijkbaar niet, zoodat, wat dit punt aangaat, de bedrijven ter wille van de „administratieve eenheid” in eene ongunstiger positie komen dan vrije bedrijven, die zelfstandig hun kapitalen kunnen opnemen.

Volledigheidshalve zij hieraan nog toegevoegd:

a. dat als aflossing van kapitaal plaats vindt, deze moet worden afgeboekt op het kapitaal met den hoogsten rentevoet;

b. dat de wet toelaat, een eenmaal vastgestelden rentevoet te verlagen, als daartoe, ten gevolge van conversie van Nationale Schuld, aanleiding bestaat.

Overnemen van verplichtingen en vergoeding van bewezen diensten.

De verplichtingen, welke de Regeering op het oog heeft, zijn de pensioenslast van het personeel der bedrijven en het risico van brandschade en andere ongevallen. Voor den pensioenslast zal jaarlijks 10 pCt. betaald moeten worden van het gemiddelde der gezamenlijke pensioensgrondslagen op 15 Maart en 15 September, een verschil dus met de wet van 1912, volgens welke een zeker percentage, telkens voor vijf jaar bij de wet vast te stellen, moet worden betaald over de ten laste van het bedrijf gebrachte bezoldigingen, welke genot aanspraak geeft op pensioen.

Voor het risico van brand moet, evenals onder de tegenwoordige wet, een premie betaald worden, die echter niet, zooals thans, telkens voor vijf jaar bij de wet wordt vastgesteld, maar door den minister van Financiën wordt bepaald. Dat dit punt van ondergeschikte beteekenis aan de vaststelling door den wetgever wordt onttrokken, zal wel bij niemand bezwaar ontmoeten.

Het vergoeden van diensten, welke aan een bedrijf worden bewezen door het Rijk of door andere bedrijven past geheel in het plan tot het vestigen van de administratieve eenheid der bedrijven. Financieel blijft het voor het Rijk, als geheel genomen, hetzelfde of dergelijke diensten al dan niet vergoed worden. Het zijn betalingen *van* het Rijk *aan* het Rijk, maar voor de zuivere voorstelling van de uitkomsten der bedrijven zijn zij onmisbaar. Werden dergelijke diensten door particulieren bewezen, dan zouden ze zeer zeker betaald moeten worden. De omstandigheid, dat het Rijk ze bewijst, mag geen aanleiding zijn de vergoeding achterwege te laten en de exploitatie-uitkomsten gunstiger voor te stellen dan zij zijn. Omgekeerd moeten ook alle diensten, welke een bedrijf aan het Rijk of andere bedrijven bewijst, aan het bedrijf vergoed worden. Dit alles wordt blijkbaar — en terecht — zoo vanzelf sprekend noodig geacht ter verkrijging van de administratieve eenheid der bedrijven, dat de minister volstaat met de mededeeling, dat het gebeuren zal en er geen enkel woord ter toelichting of verdediging aan besteedt.

Eigen bedrijfskas. Bij een administratief zelfstandig bedrijf behoort eene administratief zelfstandige bedrijfskas. De Regeering acht dit noodzakelijk, omdat bij de berekening van de zuivere bedrijfsuitkomsten de kosten, verbonden aan de voorziening van eigen bedrijfsmiddelen, een noodzakelijk onderdeel vor-

men. Practisch zullen de bedrijfskassen echter deel blijven uitmaken van de algemeene Rijkskas. De administratieve scheiding wordt bereikt door de bepaling, dat er tussehen schatkist en bedrijf eene rekening-courant zal worden gehouden van de overstortingen in 's Rijks kas en de verstrekkingen uit 's Rijks kas. Over de saldi van deze rekening-courant zal rente worden berekend, waarvan het voor- of nadeelige saldo ten bate of ten laste van de exploitatie-rekening zal worden gebracht. De rentevoet zal jaarlijks door den minister van Financiën worden vastgesteld.

Een dergelijke rekening-courant wordt sinds enkele jaren door de schatkist reeds aangehouden met eenige bedrijven. De wekelijksche opgaven van den stand van 's Rijks kas bevatten eenige cijfers omtrent de saldi dier rekeningen, maar van de bijzonderheden omtrent de regeling is weinig bekend. Een en ander berust thans op onderlinge afspraak der betrokken ministers; in den vervolge zal hieraan echter een wettelijke grondslag worden gegeven, hetgeen aan de stabiliteit van de regeling ten goede zal komen.

Geen eigen reserves voor de bedrijven. De laatste maatregel voor het vestigen van de administratieve eenheid der bedrijven is van negatieve aard, nl. het achterwege laten van de vorming van eigen reserves. De eenheid van 's Rijks dienst brengt mede, dat de jaarlijksche voordeelige of nadeelige uitkomsten der bedrijven ten bate of ten laste van den gewonen dienst komen. Dit komt tot uiting door de bepaling, dat de winst aan de schatkist wordt uitgekeerd, het verlies door de schatkist wordt gedekt. Het saldo van elk jaar word dus afgerekend en verschijnt als een gewone bate of een gewone last op de Rijksbegrooting. In dezen gedachtengang is voor afzonderlijke reserves der bedrijven geen plaats en er is, zegt de minister, geen behoefte aan, omdat de goede en kwade kansen der exploitatie zonder bezwaar door de algemeene begrooting gedragen kunnen worden.

Het niet vormen van eigen reserves demonstreert dus duidelijk, dat de bedrijven deelen van den Rijksdienst zijn, slechts administratief gescheiden. Beteekende de scheiding meer, dan zou onmiddellijk het belang van het vormen van eigen reserves op den voorgrond treden. Immers, eene verder doorgevoerde zelfstandigheid zou vermoedelijk medebrengen, dat het verlies niet door de schatkist werd gedekt, maar door het bedrijf zelf zou moeten worden gedragen, hetgeen er vanzelf toe zou leiden, dat de winst niet werd uitgekeerd, maar gereserveerd tot dekking van latere verliezen. De jaarlijksche afrekening met de schatkist maakt dit echter overbodig.

Niettemin houdt het ontwerp rekening met de mogelijkheid, dat voor bepaalde bedrijven van dit algemeene beginsel zal moeten worden afgeweken. Doet zich dat geval voor, dan moeten in de speciale wet, waarbij een tak van dienst als bedrijf wordt aangewezen, regels voor de vorming van zulke reserves worden opgenomen, die echter nimmer zelfstandig door de bedrijven belegd mogen worden. De te reserveeren gelden worden in 's Rijks kas gestort en de schatkist vergoedt daarvan rente volgens een elk jaar door den minister van Financiën vast te stellen rentevoet. Men gevoelt hierin eenerzijds de onmogelijkheid om geheel te ontkomen aan de principieel onjuist geachte eigen reserves, anderzijds de angstvalligheid, waarmede er voor wordt gewaakt, dat als het tot vorming van eigen reserves komt, de „administratieve” zelfstandigheid der bedrijven gehandhaafd blijft.

De regeling van de over de reserves te betalen rente verschilt van de tegenwoordige regeling, volgens welke die rente berekend wordt naar hetzelfde percentage, als voor het kapitaal geldt. Dat deze gelijkstelling niet goed was, springt in het oog, als men let op het permanente karakter van de als kapitaal verstrekte gelden, dat bij de als „reserve” in de schatkist gedeponeerde gelden geheel ontbreekt.

Conclusie. Uit de voorgaande beschouwingen blijkt, dat het wetsontwerp hier en daar voor verbetering

vatbaar is. Als geheel genomen zal het echter ongetwijfeld, ook zonder die verbeteringen, een belangrijk vooruitgang brengen in het administratieve beheer der bedrijven. Een betere, duidelijker inrichting der begrooting, wat de exploitatie-afdeeling aangaat meer aansluitende bij de exploitatie-rekening, eene regeling van de bedrijfskas, eene soepeler wijze van vaststelling van onderscheiden percentages, aansluiting van de begrooting bij de boekhouding, zijn voordeelen, welke het ontwerp aannemelijk maken. De lijn van 1912 wordt doorgetrokken en is het ontwerp eenmaal wet geworden en in toepassing gebracht, dan zal de praktische bruikbaarheid zeer spoedig blijken, evenals de noodzakelijkheid om hier en daar nog verder gaande verbetering aan te brengen.

's Gravenhage.

J. C. DE BRUYN.

ORGANISATIE VAN DEN RIJKSBEZUINIGINGSDIENST.

Nadat reeds in 1919 de stormklok was geluid voor den deplorabelen staat onzer Rijksfinanciën, duurde het 6 jaren alvorens door middel van verschillende beperkingen in de uitgaven, waaronder de salarisverlaging van de ambtenaren een groote rol speelde, en belastingverhoging tot een sluitend budget kon worden gekomen.

In al die jaren is tevens de vraag gesteld: hoe kunnen wij onze Rijksuitgaven verminderen zonder schade te berokkenen aan het nuttig effect der overheidsbemoeiingen?

Zowel de Regeering als de Volksvertegenwoordiging, maar ook voor een deel het publiek heeft zich bij voortdurend onledig gehouden het vraagstuk van de vermindering der kosten bij eenzelfde praestatie van de meest verschillende zijden te bezien en te trachten een oplossing voor deze netelige kwestie te vinden.

Het staat vast, dat de resultaten niet in overeenstemming zijn met de veelheid van woorden, die over dit onderwerp zijn gesproken en geschreven.

Voor deze wanverhouding tusschen poging en resultaat moeten vanzelfsprekend bepaalde oorzaken kunnen worden aangewezen. In 's Lands vergaderzaal is over die oorzaken uittentoreuren van gedachten gewisseld. Wanneer men de verslagen van die telken jare terugkeerende dagenlange discussies leest, dan krijgt men den indruk, dat men van Regeeringswege wel het goede wil, doch dat er remmende factoren zijn, die de uitvoering der goede bedoelingen in den weg staan.

Het is niet van belang ontbloom na te gaan of in het buitenland gelijksoortige pogingen worden aangewend en met welk resultaat. Van bijzonder belang is het daarbij te onderzoeken of en in hoeverre in het buitenland eveneens op moeilijkheden wordt gestuit en of deze moeilijkheden zekere overeenkomst vertoonen met de ervaringen in ons land.

Een dankbaar voorbeeld in dit opzicht levert ons Duitschland. Ook daar zijn sedert eenige jaren ernstige pogingen gedaan om de uitgaven te besnoeien door het toepassen van rationeele organisatie en werkwijze der overheidsdiensten.

Ook in Duitschland heeft men met moeilijkheden bij de doorvoering der uitgedachte stelsels te kampen gehad, ofschoon niettemin reeds verschillende maatregelen in de gewenschte richting zijn genomen. Wat dit laatste aangaat kunnen bijv. genoemd worden de met ingang van 1 Januari 1927 vastgestelde: „Gemeinsame Geschäftsordnung der Reichsministerien” in 3 deelen, bevattende een soort inwendige dienstregeling voor de Ministeries te Berlijn.

Een typische belichting op de moeilijkheden, onderonden bij de invoering van bezuiniging door rationaliseering der Rijksdiensten in Duitschland wordt ons gegeven door den Staatsminister a. D. D. *Dominicus*, die onder den titel: „Die Sparreform in der öffentlichen Verwaltung”¹⁾, o.m. het volgende opmerkt.

¹⁾ Wille und Weg, 1 Mei 1926, Eine liberale Halbmonatsschrift. Uitg. Richard Bahr, Berlin.

Bij zijn optreden betoogde de Rijksminister van Financiën Dr. *Reinhold*, dat er op het gebied van vereenvoudiging van het overheidsbeheer voldoende was naar voren gebracht en het tijd werd, dat men thans overging tot daden. Wat die daden betreft, geven wij de beide volgende voorbeelden:

In September 1925 ontvouwde de Pruisische Minister van Binnenlandsche Zaken een breed ontwerp voor de reorganisatie van het overheidsbeheer in Pruisen. Nadien heeft men niets meer van het ontwerp gehoord. In Februari 1926 stelden 2 leden van den Rijksdag voor de bevoegdheid van den bezuinigingsinspecteur uit te breiden. In Mei van dat jaar had men omtrent dit voorstel nog geen besluit kunnen nemen.

Dominicus besluit uit het verloop van beide gevallen, dat op het gebied der reorganisatie bij de overheid de doorzettende wil ontbreekt en vermeldt verder, dat in het begin van 1926 zich te Berlijn heeft gevormd een „Kuratorium für Spar- und Vereinfachungsmaßnahmen”, hetwelk een prijsvraag uitschreef om voorstellen binnen te krijgen betreffende de economische organisatie van de overheidslichamen in Duitschland. Meer dan 130 antwoorden kwamen binnen, van welke echter niet één den eersten prijs waardig werd gekeurd, hetgeen niet wegneemt, dat er talloze zeer nuttige denkbeelden naar voren werden gebracht. Uit de geopperde voorstellen noemt *Dominicus* er dan eenige, die volgens zijn meening onmiddellijk in daden kunnen worden omgezet: vermindering van het aantal afgevaardigden naar de Volksvertegenwoordiging tot de helft van het tegenwoordige aantal, de oplossing van de kleine landjes in Noord-Duitschland bij Pruisen zooals bijv. *Waldeck* met zijn 60.000 inwoners, samenvoeging van kleinere gemeenten tot één groote. *Dominicus* wijst echter op de droevige ervaring in Württemberg opgedaan, waar de Regeering ten val werd gebracht op een voorstel om het aantal der „Oberämter” met eenige te verminderen. Verder noemt *Dominicus* als gewenscht bezuinigingsobject vermindering van het aantal voorbereidende schooljaren voor de Hoogeschool van 4 tot 3.

Van veel belang is hetgeen hij zegt over het verleenen van een sterkere en zelfstandiger positie aan den *Sparkommissar* — den eenigen bezuinigingsinspecteur, dien het Rijk telt n.l. den Staatsminister a. D. *Saemisch*. Van zeer veel gewicht is de beoordeling, dien *Dominicus* van dezen bezuiniger geeft:

„... dasz es sich hier wirklich um einen Mann handelt, der nicht nur eine umfangreiche Kenntnis der öffentlichen Verwaltung und eine grosse Erfahrung auch als Chef eines Ministeriums aufweist, sondern der nach seiner ganzen Charakterveranlagung die Gewähr bietet, dasz irgend welche unbesonnenen und unnötig störenden Eingriffe in die öffentliche Verwaltung von ihm niemals angeregt und empfohlen werden.” Wij citeeren hier deze uitspraak, omdat de al of niet doeltreffende werking van een dienst afhangt van de organisatie maar niet minder, wellicht het meest, van den persoon van den leider. Een allround bekwaam leider zal zelfs bij een minder deugdelijke organisatie resultaten verkrijgen, die voor een minder bekwaam chef bij de meest doeltreffende organisatie nog onbereikbaar zullen blijken.

Volgens *Dominicus* zullen verder alle goede persoonlijke kwaliteiten niets uitrichten, indien zij op het verzet van de diensten stuiten en hij beveelt in geval van zoo'n conflict aan een bespreking van den *Sparkommissar* met den Rijkskanselier en het betrokken hoofd van het Departement. Daardoor zou aan den *Sparkommissar* den zoo hoog noodige moreelen steun worden verleend en de dienstcheefs soepeler worden in hun betrekking tot den *Sparkommissar*, terwijl zoodra de Rijkskanselier in eenige gevallen den reorganisator zal hebben bijgesprongen, diens tusschenkomst nog slechts hoogst zelden noodig zal blijken.

Uit de antwoorden op de prijsvraag blijkt ook, dat de bezuiniging niet alleen gevonden moet worden in eenige omvangrijke maatregelen, doch evenzeer in miljoenen kleine onderdeelen der Staatstaak. De *Sparkommissar* kon dit met zijn personeel onmogelijk alleen klaar spelen, weshalve bij elken dienst van eenigen omvang een ambtenaar, speciaal met de rationalisatie belast, moet worden aangesteld en in zekeren zin onder den *Reichssparkommissar* moet worden gesteld. Als prikkel om deze helpers tot vruchtbaren arbeid te brengen zou bij gunstige resultaten bevordering in uitzicht moeten worden gesteld, terwijl een gedeelte van het bespaarde bedrag bijv. 10 à 30 pCt. gebruikt zou mogen worden ten bate van het belang van den betreffenden dienst.

Als gevolg van de versterking van de positie van den *Sparkommissar* ziet *Dominicus*, dat „sie eine energische und rücksichtlose Durchsetzung des Willens zur Sparsamkeit sicherstellt”.

Ten slotte acht hij het van belang, dat de bezuinigingsactie worde gesteund door een propaganda onder het publiek ter bestrijding van den latenten weerstand der bureaucratie en van het parlement en door den *Sparkommissar* de bevoegdheid te verleenen krasse hem ter kennis komende gevallen publiek mede te deelen.

De laatste opmerking is zeer juist. Dankt de bezuinigingsactie ten onzent niet voor een groot deel haar ontstaan aan de propaganda van de pers en hebben de mededeelingen van de Rekenkamer omtrent geldverspilling niet steeds een groot succes?

Niet minder vergelijkbaar met de toestanden in ons land zijn de beschouwingen van een anoniem schrijver — door de redactie een „hervorragenden Sachverständige” genoemd — onder den titel: „Immer wieder: „Die Verwaltungsreform”” verschenen in het weekblad „Wirtschaftliche Nachrichten für Rhein und Ruhr”.¹⁾

Terecht merkt deze schrijver op, dat, nu het met de financiën in het Deutsche Rijk beter gaat, de drang naar bezuiniging zal verslappen, zoodat het noodig blijft het publiek eraan te herinneren, dat de belastingdruk te groot is en deze door vereenvoudiging van het bestuursapparaat moet worden verlicht.

Ook deze schrijver zegt, dat door de vele daarvoor ingerichte lichamen, waarbij hij o.m. noemt het „Deutsches Institut zur Vereinfachung der Verwaltung”, en de talloze publicaties de voorstellen, wier uitvoering mogelijk is, vrijwel compleet ter beschikking staan. Hoe staat het echter met de invoering?

Ondanks de moeijeligheden, die de *Sparkommissar* op zijn weg ontmoette, en welke periode de schrijver noemt het „Stadium des Nichtleben- und Nichtsterbenkönnens”, is er veel bereikt, en dit alleen omdat deze taak aan één persoon was opgedragen. De *Sparkommissar* ging van bureau tot bureau, overlegde met de dienstcheefs en bracht dezen door dit aanschouwelijk onderwijs tot de erkenning van mogelijke vereenvoudigingen. Hij had daarbij den steun van een Bezuinigingscommissie uit den Rijksdag (onze Bezuinigingscommissie-Rinkel). Aan dit overleg heeft het bij ons maar al te vaak ontbroken, terwijl eveneens voor den toestand bij ons met de vele commissariale instanties, van toepassing is de verzuchting van den schrijver: „Viele können raten, einer muß es machen”.

De belangrijkste verbetering ziet de schrijver in de oplossing van het voor ons gelukkig niet meer bestaande vraagstuk eener betere organisatie van Rijk, landen en gemeenten, waardoor veel dubbelwerk o.a. wat betreft de belastingen, wordt vermeden.

Waarom heeft men in de industrie, ondanks de aldaar bestaande concurrentie, wel door samenwerking betere werkmethode kunnen invoeren? Omdat het „Kuratorium für Wirtschaftlichkeit” een verstandige organisatie schiep, waardoor volkomen bewaarde speciale deskundigen werden opgeleid, die door schrift

¹⁾ 1 September 1926 No. 35, Uitg. W. Girardet, Essen.

en woord hun denkbeelden gemeen goed maakten m.a.w. weer is het alleen het aanschouwelijk onderwijs, hetwelk tot een tastbaar resultaat leidt.

Wel erkent de schrijver, dat er een verschil is tusschen particuliere en overheidsinstellingen, vooral wegens het verschil in financiële gevolgen voor de betreffende personen; hij wanhoopt echter niet aan de mogelijkheid van invoering op groote schaal der efficiency in de overheidsdiensten. Hij wil daarvoor evenals ieder groot particulier lichaam zijn organisatiebureau heeft, voor het Rijk een instelling — vooral geen commissie! — aan het hoofd waarvan één persoon met den titel „Vereinfachungskommissar“ staat, die alle theoretische en praktische vraagstukken der bezuiniging door rationalisatie moet bestudeeren en o.a. den Rijksdag rechtstreeks zal mogen inlichten en verder ook rechtstreeks met de Ministers in onderhandeling moet kunnen treden, terwijl hij het centrale punt zal zijn voor gelijksoortige organen bij de verschillende landen en gemeenten. Dat de schrijver veel gewicht hecht aan een dergelijke organisatie blijkt wel daaruit, dat hij 1½ miljoen mark ervoor beschikbaar wil gesteld zien.

In elk geval zijn wij het volkomen met den anoniemen schrijver eens, dat de resultaten van de efficiency-actie voor een groot deel afhangt van den organisatievorm, dien men voor dit onderdeel van de Staats-taak kiest.

Ten slotte zullen wij nog een derde getuige laten voorkomen om onze stelling kracht bij te zetten en wel in den persoon van Univ. Professor D. Dr. Dr. Brecht M. d. R., die onlangs onder den titel „*Etat-recht und Finanzwirtschaft. Ein grundsätzlicher Weg zur Ausgabenersparnis.*“¹⁾ met een voorwoord van Minister von Loebell, betoogt, dat bezuinigingen in het klein nuttig zijn, doch allereerst onderzocht moet worden of het geheele systeem wel deugt. Brecht geeft dan een historisch overzicht van de behandeling van de begroting voor de uitgaven in Pruisen, en toont daarbij aan, dat de opkomst van dit land voornamelijk te danken is geweest aan een gezond budgetrecht, d.w.z. dat niet de verschillende diensten de uitgaven konden opdrijven en de Minister van Financiën dan maar moest zien, hoe aan het geld te komen, doch dat laatstgenoemde het recht had gelden voor uitgaven te weigeren, waarvoor hij beroep op den Koning kon doen.

Door den overgang naar de republiek, waarvan de Staatshuishouding meer geld kost dan onder de monarchie, is de toestand gewijzigd, behoudens, dat de Rijksdag de uitgaven niet kan verhoogen zonder goedkeuring van den Rijksraad, terwijl de Rijksdag door een besluit met $\frac{2}{3}$ meerderheid genomen de bepaling betreffende deze goedkeuring kan omzeilen. Verder heeft de Minister van Financiën het recht een post in de ontwerp-begroting te weigeren, in welk geval de opneming slechts kan plaats vinden indien de meerderheid van de stemmen in den Ministerraad er voor blijkt en ook de Rijkskanselier vóór stemt. De laatste heeft derhalve een beslissende stem voor de ontwerp-begroting, de Rijksdag voor de uiteindelijke vaststelling ervan.

Dr. Brecht betreft dit overzicht van de Volksvertegenwoordiging en wil aan een instantie — den president der republiek — die boven de partijen staat en elk geval objectief kan beoordeelen, na gehoord den Minister van Financiën en den Rijkskanselier, het recht geven buitengewone uitgaven goed of af te keuren. De Minister van Financiën moet niet een partijman, doch in de eerste plaats een Staats- en vakman zijn. De beide wenschen zijn ook ten onzent menigmaal vernomen.

Wanneer men op ondergeschikte punten bezuinigt, weet men niet of aan de andere zijde de Rijksdag met handen vol op een ander gebied het geld uitstrooit. Dr. Brecht meent dan ook, dat de bezuiniging moet be-

ginnen met een rationeelen opbouw van het budgetrecht.

Thans worden volgens dr. Brecht eerst de uitgaven vastgesteld en dan wordt gezocht naar voldoende inkomsten, terwijl het omgekeerd moet zijn, zooals sedert het eerste Ministerschap-de Geer bij ons vrijwel in de practijk het geval is. Maar hoelang zal dit systeem ten onzent nog gehandhaafd kunnen blijven?

De slotsom uit de voorgaande beschouwingen te trekken is wel deze: in Duitschland heeft men bij de bezuiniging met ten minste evenveel moeilijkheden te kampen als ten onzent en beweegt zich de critiek daarover op hetzelfde terrein. Terwijl echter Duitschland het groote nadeel heeft nog niet die Rijkseenheid te kennen, die wij sedert 1815 bezitten, heeft men in Berlijn toch belangrijke resultaten kunnen verkrijgen. De verklaring daarvan moet naar onze meening worden gezocht in het feit, dat in Duitschland evenals in Amerika door het publiek meer belang wordt gesteld in het bezuinigingsvraagstuk door het vormen van lichamen, die zich speciaal daaraan wijden en door het publiceeren van veel denkbeelden en gegevens. Een tweede verklaring is te vinden in het feit, dat in Duitschland één man, de Reichssparkommissar, de leiding en verantwoordelijkheid heeft, terwijl wat wellicht het belangrijkste is, deze man the right man in de right place schijnt te zijn, zoowel wat zijn ervaring in de ministerieele aera van Berlijn betreft, als wat zijn karaktereigenschappen aangaat, waardoor hij de menschen bij het zoo hoog noodige overleg aantrekt en niet afstoot.

Zou men ook ten onzent eenzelfde weg hebben bewandeld en niet zijn heil hebben gezocht in commissies en kein Ende, wellicht zou de rationalisatie-actie bij het Rijk hier thans verder gevorderd zijn, dan thans het geval is, nu nog steeds van hoogerhand verklaard wordt, dat het eigenlijke werk der reorganisatie nog moet beginnen.

E. P. WEBER.

HET CONGRES DER NED. MAATSCHAPPIJ VOOR NIJVERHEID EN HANDEL (26 MAART 1928, 'S-GRAVENHAGE).

Doelmatige Overheidsbeveiling.

Dr. F. E. Posthuma, oud-voorzitter der „Maatschappij“, heeft de materie in dit congres behandeld, reeds jaren geleden — Maastrichtsche jaarvergadering 1924 — aangewezen. Onder een suggestieven titel, trok het onderwerp veler belangstelling. Een studiecommissie, — rapport December 1925 — ontving opdracht de verschillende klachten over organisatie van wetgeving en overheidsbeheer nader te onderzoeken en zoo mogelijk middelen aan te geven, die tot verbetering zouden kunnen leiden. Wat is bereikt, nu in Maart 1928 op een „Congres“ het onderwerp is afgehandeld?

Men moet zich bij de beantwoording van deze vraag realiseeren, dat de opzet van deze geheele actie, 1924 — 1928, der „Maatschappij“, een beperkte was. Eigenlijke staatsrechtelijke vraagstukken (het parlementaire stelsel, het beginsel van algemeen rechtstreeksch kiesrecht, de evenredige vertegenwoordiging) bleven ter zijde. Vraagstukken van economische politiek (deugdelijkheid van de overheidsbeveiling met het economisch leven in den zin der interventie door heteronoom recht, eventueele uitbreiding of inkrimping van de functies der overheid op het terrein van de productie) werden niet onderzocht. Algemeen rechtskundige onderwerpen (autonoom recht of heteronoom recht; centralisatie of decentralisatie in wetgeving en bestuur) konden niet worden aangeroerd. Dit alles lag in den opzet. Maar er is meer. De geheele beweging is allerminst aangegroeid tot een krachtig verzet tegen den tragen gang van wetgeving en bestuur, tegen omslachtige, onoverzichtelijke en schadelijke wetten en andere overheidsmaatregelen en tegen de bureaucratie. Dit lag niet in den opzet. Zeker, er zijn

¹⁾ Schriftenreihe des Reichsbürgerrats No. 13. Uitg. „Der Deutschenspiegel“. Potsdamerstr. 118c., Berlin W. 35.

klachten, gerechtvaardigde klachten geuit, maar binnen deze beweging van 4 jaren is niet méér geconstateerd, dan dat altijd nog mag en moet gezocht worden naar middelen en wegen tot verbetering van het bestel der overheid, op den voet van het bestaande. De „Maatschappij” heeft zich daarbij zeer weinig reactionnair getoond. Haar zucht om te hervormen door gebruik te maken van bestaande maatschappelijke krachten was heel wat sterker dan haar conservatisme en stellig is merkwaardig, dat Baron van Lijnden algemeene instemming vond toen hij zeide, dat geheel ons volk opgevoed moet worden voor dienst in den Staat. In wezen is het een uiterst conservatief standpunt innemen, wanneer Prof. de Vooys even hierna betoogt, dat doelmatige overheidsbemoeiing het best wordt verkregen door een gezonde taakverdeling en een taakopdracht aan deskundigen binnen de sfeer van de samenwerking van regeering en parlement. De burger heeft te stemmen en dan... de volksvertegenwoordiging moet in staat zijn éen regeering te vormen. Kan zij dat niet, dan deugt haar eigen samenstelling niet! Het is de oude fout, die de democratie opsluit. Binnen de sfeer van het parlement en de door het parlement gevormde regeering alléén zoude de doelmatige overheidsbemoeiing zijn te monopoliseeren? Niemand zal het meer willen gelooven en omdat het niet zoo is en omdat de vrije democratie het niet zou willen gedoogen. Eerbied voor ons uitnemend Nederlandsch parlement met name eischt te constateeren, dat ons parlement het heeft verstaan door echte zelfbeperking met name op het gebied van het bestuur aan de regeering een groote mate van vrijheid te gunnen. Naar monopoliseering van het overheidsbestel in den Staat streeft het parlement in wezen gelukkig niet. Slechte wetsontwerpen echter verwerpt de Kamer „zonder meer” en wij zijn gelukkig over den tijd heen, dat Kamerleden hun stem afhankelijk verklaren van de vraag, welke ministers het wetsontwerp hebben geteekend of mede-ondertekend. Heb ik, die het Parlement hoogschat, de beweging 1924—1928 der „Maatschappij” wel begrepen, dan is de waardeering voor het parlement door nadere kennismaking gegroeid. Op het gebied van het politiek bestuur is ons parlement met geen enkel onderwerp, dat in zijn bureaux op de tafels ligt, achter. Wat de regeering onder de rijpe stukken aanbiedt, kan de Kamer verwerken. Er is geen achterstand, er is geen overlading. Van tragen gang kam in redelijkheid niet worden gesproken. De beide Kamers hebben overigens haar arbeid doelmatig georganiseerd. Er is niet een chaos van commissies, maar er zijn vele soorten van commissies. Er zijn bepaald samengestelde commissies, die geëigend zijn met de regeering overleg te plegen. Er zijn andere commissies, die de zelfstandigheid der Kamers waarborgen.

In dit verband moet nu gewezen worden op de stellig niet-geslaagde poging van het lid der studie-commissie uit de „Maatschappij”, Dr. Ir. J. van Hettinga Tromp, om nogmaals eenig relief te geven aan het oorspronkelijke voorstel der studie-commissie om de leden der Tweede Kamer, met het oog op de uitoefening van het recht van amendement, te doen bijstaan door speciale ambtelijke krachten, zoogenaamde deskundigen, in dienst alleen van de Kamer. Kritiek op dit voorstel, ontleend aan bezwaren van meer staatsrechtelijk-juridischen aard, maakte en maakt op Ir. van Hettinga Tromp geen indruk. Wij zullen dus die kritiek niet herhalen. Wordt soms Ir. van Hettinga Tromp geleid door zijn technisch denken? Hij ziet de machine haperen. Dus moet er een fout aan de machine zijn. Hij brengt een verbetering aan en de machine hapert niet meer. Nu is Ir. van Hettinga Tromp tevreden. Maar in het debat heeft Mr. Aug. Philips — wat is hij een vlot debater — met enkele woorden aannemelijk gemaakt, dat een wetsontwerp, dat in de Tweede Kamer slechts zoude kunnen worden verbeterd op de wijze als door Ir. van Hettinga Tromp nogmaals en nogmaals werd gewenscht, geen beter lot

dan verwerping verdient. De regeering kan zelf altijd met een nieuw ontwerp komen. Tusschen regeering en parlement geldt zeker het „non bis in idem” niet. Intusschen, wil ook nu nog Ir. van Hettinga Tromp onverhoopt geen kamp geven, dan moge hij ons eerst eens mededeelen, of zijn voorstel uitgaat van het denkbeeld om het vertegenwoordigend lichaam een dienst te bewijzen. Is de denaturering van het recht van amendement ingegeven door liefde voor de Tweede Kamer of is het de bedoeling de Tweede Kamer den nek om te draaien? Stellig, zij zal zich, die operatie niet laten welgevallen, maar wat was de bedoeling van Ir. van Hettinga Tromp?

* * *

Het resultaat van de geheele beweging 1924—1928 van de „Maatschappij” is ook in het algemeen voor het economisch productief overheidsbedrijf in zijn tegenwoordigen vorm niet ongunstig. Niemand wil de gemeentelijke telefoon, het gemeentelijk electriciteitsbedrijf, het havenbedrijf in handen geven van particuliere ondernemers, met een concessie in hun zak. Over de tarieven kan men vechten, over de loonen zoude „ergernis” kunnen bestaan, niemand offert echter het overheidsbedrijf als zoodanig op. Zelfs het gemengd bedrijf, in het bijzonder geëigend voor intercommunale samenwerking, werd niet in de lucht gestoken en wat, op het terrein van de economische exploitatie van een geheele landstreek, moet worden verwacht van de samenwerking van het particulier kapitaal met de overheid om de voordeelen van het particulier bedrijfsleven te combineeren met de voordeelen van het overheidsgezag, dat waakt voor het algemeen belang, ligt nog geheel in de schoot der Goden.

Het resultaat van de geheele beweging 1924—1928 van de „Maatschappij” is ook niet, dat een geheel klachten-dossier is samengesteld. Ja zelfs mag worden gesteld, dat de studie-commissie méér werk heeft gemaakt van het tweede deel van haar taak: „middelen aan te geven, die tot verbetering der organisatie van wetgeving en overheidsbeheer zouden kunnen leiden” dan van — wat voor velen oorspronkelijk de hoofdzaak scheen — het eerste deel der opdracht: „de verschillende klachten over organisatie van wetgeving en overheidsbeheer nader te onderzoeken”. Ook in de morgenuren van het Congres, toen de vier inleiders aller aandacht trokken en verdienden, was er meer belangstelling voor de toekomst dan voor het verleden en gingen de klachten over het heden schuilen. Men wil nieuwe methoden in ons staats- en gemeentebestuur niet schuwen en daarbij vooral zoo mogelijk de ervaring en de kundigheden benutten van hen, die zich aan den staatsdienst willen geven. Was hier Mr. Aug. Philips niet te optimistisch? In zijn inleiding — want wij moeten, nu het voornaamste uit het debat werd samengevat als onderdeel van de geheele beweging, thans aan de sluiting van het Congres ons aansluiten — maakte Mr. Philips het zichzelf en ons wel wat te gemakkelijk.

De departementale outillage is lang geen eenvoudige zaak. Krachten aantrekken tot voorbereiding der wetgeving, is een schoone taak voor den minister. Maar hoevele malen stoot de leider van een departement het hoofd wanneer hij „een klein commissietje” (waarover Mr. Philips sprak) wil vormen? Hoe dikwijls zijn de deskundigen als onpartijdigen onbetrouwbaar voor den staatsdienst, op het algemeen belang gericht? En wanneer men de belangenlooze deskundigen heeft gevonden, missen deze heeren dan niet veelal de dringende noodzakelijkheid om tot een eindresultaat te komen? Zeker, de opdracht moet worden volvoerd, maar men herinnert zich wellicht Thorbecke's klacht aan de heeren der commissie van 1863 over den kinderarbeid gericht: men neme den omweg niet te ver en trachte spoedig thuis te komen. Daarom is reeds herhaaldelijk beproefd een commissie te vormen van deskundigen en leeken, met departemen-

tale krachten als voorzitters of als secretarissen. In enkele woorden gezegd: aan de departementen wordt reeds veel beproefd in den geest als door Mr. Philips wordt gewenscht. Vele nieuwe voorbereidende organen zijn reeds ingesteld, maar juist deze wil Mr. Philips niet als voldoende erkennen. Wat zal hij zeggen van den nieuwen raad van advies, waarop de regeering en de Raad van State niet gebrand zijn, maar waarop nu juist de Bezuinigingscommissie zoo is gesteld? Daar komt nu dit nog bij. Het Congres was zóó goed voorbereid, dat Mr. Jitta, de volgende spreker, keurig kon uitleggen in welke mate op het terrein van de voorbereiding der speciale arbeidswetgeving aan de wenschen van Mr. Philips getracht was te voldoen. Men kent bijv. toch ook de werkcommissies uit den Hoogen Raad van Arbeid. Mr. Jitta stond rustig te doceeren. Hij gaf een overzicht van hetgeen reeds was geschied en lokte weinig uit tot debat. Niemand weet practisch te zeggen, welke nieuwe onpartijdige voorbereidings- en uitvoeringsorganen thans mogelijk zouden zijn. Het oude plan van Mr. Kruseman, om naast de bekende commissie-Limburg voor het privaatrecht in te stellen een commissie voor het administratief recht, vond ook al geen ingang. Zóó zoeken de departementen hun weg. Wie zoude zich niet eens door Mr. Philips willen laten raden!

Mr. L. G. Kortenhorst is zeker geen vijand van den Staat en van de bestaande staatsbedrijven. Voor de laatste wil hij openbaarheid om onze kennis te vermeerderen en aan onze kritiek ruim baan te geven. De voordeelen van het particulier bedrijfsleven wil ook hij in den Staat zooveel mogelijk waarborgen, door, waar de Staat optreedt als beschavings- en welvaartsinstituut, te handelen in overleg met de organisaties der directe belanghebbenden. In zoverre is een zekere „ontambtelijking” mogelijk en des te meer, naar mate de vormen van het privaatrechtsleven van dichterbij worden gevolgd.

Mr. P. Droogleever Fortuyn maakte voor de beweging 1924—1928 der „Maatschappij” de slotsom op. Hoe zoude hij kunnen vreezen voor ontwikkeling en aantrekking der maatschappelijke krachten! Maar als man van ervaring mocht juist daarom hij wel wijzen op de natuurlijke grenzen van het geheele economische overheidsbestel.

Hij kent alle juridische vormen, maar... geschiktheid, knappe, belangenlooze leeken-medewerkers en uitnemende ambtenaren zijn zeldzaamheden. Als de overheid in haar taak faalt, draagt de gemeenschap het misico! Dwingt dit niet tot hervorming en tot beperking tenzij nieuwe samenwerking van de productieve krachten in de maatschappij met de overheid in den greep komen eener mogelijke verwezenlijking?

C. W. DE VRIES.

DE ONTWIKKELING VAN HET GROOTBEDRIJF IN NEDERLAND.

Ir. B. Bölger schrijft ons:

Nog een zeer korte opmerking over het naschrift van den heer Ratté in het nummer van 21 Maart. Wanneer 71 ondernemingen met totaal ruim 200.000 arbeiders in 1925 in vergelijking met 1921, ook in verband met de commercieele schommelingen in ons economisch leven in die jaren, enkele duizenden arbeiders in totaal achteruitgaan, dan is daardoor het grootbedrijf nog niet in beteekenis gedaald. Vooral niet wanneer het aantal bedrijven met 1000 en meer arbeiders, zooals bleek, met 19, dus met ruim 25 pCt. toenam. En wanneer er in de oorlogsjaren enkele topjaren zijn geweest, die gevolgd werden door jaren van depressie, waardoor van 1917 tot 1921 het gem. aantal type-werklieden voor ondernemingen met meer dan 1000 arbeiders afnam van 3134 tot 2929, dan gaat daardoor het grootbedrijf als zoodanig nog niet achteruit. Hoogstens kan men zeggen, dat de onder-

nemingen op meerdere arbeiders waren ingesteld, doch in 1921 niet volop hebben kunnen werken.

* *

Naschrift. In den laatste zin geeft de heer Bölger blijk, zij het in andere woorden, het door mij signaleerde verschijnsel toch wel te beamen. Vooral valt dat „niet volop hebben kunnen werken” op, waar klein- en middelbedrijf niet dit verschijnsel hebben vertoond.

Dat eenige ondernemingen iets meer arbeiders hebben tewerk gesteld, weegt toch niet op tegen het feit, dat de overgrootste meerderheid der grootondernemingen heel wat minder arbeiders werk kon bieden; dat wijst toch wel op verminderde capaciteit.

J. RATTÉ.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. HET RAPPORT VAN DE „LIBERAL INDUSTRIAL INQUIRY COMMITTEE”.

IV.

Industriele ontevredenheid.

De heer F. W. Forge te Londen schrijft ons:

De leden van de bovengenoemde commissie hebben, toen zij de industriele betrekkingen in Groot-Brittannië onderzochten, als bewezen aangenomen, dat een van de voornaamste hinderpalen voor een rationeele productie het bestaan van een diep ingewortelde en redelijke ontevredenheid bij een groot deel van de arbeidende bevolking is. Een bewijs voor dit feit heeft men in onze industriele gebieden niet nodig en een aanwijzing voor haar groei wordt verschaft door het feit, dat het aantal verloren arbeidsuren wegens arbeidsgeschillen van 4.300.000 per jaar in de acht jaren vóór 1906 steeg tot 11.100.000 in de volgende periode en tot 44.300.000 per jaar in de periode van 1919—1926. Het is betekenisvol, dat meer dan de helft van dit aantal ten laste komt van de twee bescheurde industrieën, den mijnbouw en het transportwezen, wier aandeel steeg van 56 pCt. in de vooroorlogsche tot 62 pCt. in de naoorlogsche periode. Indien er nochtans geen toeneming van het aantal stakingen in andere industrieën geweest is, vloeit dit voort uit economische oorzaken en niet uit gebrek aan motieven. Het verlies voor het land wegens stakingen enz. is slechts voor $\frac{1}{8}$ toe te schrijven aan ziekte en werkloosheid uit andere oorzaken, maar aan den anderen kant is het verlies uit geschillen geen maatstaf voor de schade, die veroorzaakt wordt door de industriele ontevredenheid, die zich meestal uit in vermindering van de productie, lijdelijk verzet en een algemeen gebrek aan goeden wil. De wezenlijke oorzaak van de ontevredenheid is waarschijnlijk, dat de democratie uitgegroeid is boven de verhouding van meester en dienaar, waarop zoo menige industrie nog steeds is gebaseerd. De arbeider voelt niet alleen, dat in vele gevallen zijn belooning hem geen goed bestaan verzekert met een marge voor redelijk genot en een bescherming tegen mogelijke mislagen en dat zijn zekerheid tegen ontslag kleiner is dan zij behoort te zijn, maar dat hem in het algemeen het inzicht in dingen onthouden wordt, waarbij hij levendig is betrokken, daar hem in vele gevallen geen gelegenheid wordt gegeven om zijn eigen kennis ter beschikking te stellen van de onderneming, waaraan hij verbonden is. Hieruit ontstaat een verkeerd begripen van den werkelijken toestand en een vijandschap, die tot rampspoedige gevolgen kan leiden.

Indien men erkent, dat deze toestand verbetering vereischt, welke veranderingen zijn dan noodzakelijk en tot hoever kunnen zij doorgevoerd worden bij het bestaande stelsel? Het is jammer, dat de groote vakverenigingen, die hoofdzakelijk gegroeid zijn ten gevolge van de sociale vrijwing in het verleden, in zeer weinig gevallen gebaseerd zijn op de fabriek of technische eenheid, waarin de arbeiders werken, wat ten

gevolge heeft, dat, zelfs wanneer er inlichtingen worden verstrekt in den loop van een geschil, deze de industrie als geheel en niet de afzonderlijke ondernemingen, waarbij de individueele arbeiders betrokken zijn, betreffen. De vakverenigingen omvatten in elk geval slechts ongeveer een derde van de volwassen loontrekkende industriele bevolking, met uitzondering van den landbouw. Zij lijden verder onder het nadeel, dat het niet tot hun officieelen plicht behoort de efficiency, noch voor den individueelen arbeider, noch voor de industrie als geheel, aan te moedigen en dat zij geen vertegenwoordigers van de directie en technici onder hun leden tellen. Onafhankelijk van de vakverenigingen, heeft de Staat den arbeidsduur en de arbeids- en loonsvoorwaarden wettelijk geregeld en heeft hij „Trade Boards” opgericht om het minimumloon in ongeveer 36 kleinere industrieën, waar het „sweating-system” heerschte, vast te stellen. Gemeenschappelijke bedrijfsraden, die zoowel het kapitaal als den arbeid vertegenwoordigen, hebben onder het Whitley-plan enkele maatregelen van zelfbestuur in bepaalde industrieën ingevoerd en de Industriële Rechtbank is begonnen met een wetboek van industrieel recht, dat in de toekomst van grooten dienst kan zijn. Theoretisch wordt door het Ministerie van Arbeid vrijwillige arbitrage in alle omstandigheden aangemoedigd, maar de mogelijkheid van daadwerkelijke actie is zeer gering geweest sinds de drastische inkrimping van het personeel in 1921. Ondanks al deze maatregelen om geschillen te voorkomen of te regelen, blijft het feit bestaan, dat er in een aanzienlijk deel van de industrie nog geen daadwerkelijk middel bestaat voor het voorkomen van stakingen, het uiten van grieven, het vaststellen van loonen enz. en dat er nog geen regeeringsdepartement is, dat tot taak heeft om voortdurend toezicht te houden op de industrie. Het stelsel, ofschoon uitstekend wat de onderdeelen betreft, is daarom gebrekkig en heeft aanvulling en uitbreiding noodig.

Komende tot de vraag, welke veranderingen nagestreefd behooren te worden, stelt de liberale commissie voor, dat, om de bestaande ontevredenheid en achterdocht op te heffen, het noodig is voor ieder type arbeid in iedere industrie vast te stellen:

- a. een minimum bestaansloon;
- b. een standaardloon;
- c. een systeem van winstdeeling.

Het doel van het stelsel van winstdeeling is den arbeiders een wettig deel te geven in de opbrengst van de onderneming, waarin zij werken, zoodat zij bij de eigen onderneming belang krijgen. Op dit laatste punt is de nadruk gelegd en het plan moet vooruit vastgesteld worden, terwijl er eveneens een wettelijke verplichting op den werkgever gelegd moet worden, niet alleen om de winsten, waarop de arbeiders recht hebben, uit te keeren, maar eveneens om zulke financiële gegevens te verschaffen, die laten zien, dat de bepalingen van het stelsel nagekomen zijn. Op zichzelf zou dit een groot voordeel beteekenen, maar men zal dadelijk bemerken, dat, indien financiële gegevens in dit geval noodig zijn voor algemeene inlichtingen omtrent de industrie en bijzonderheden omtrent de werkelijk gebruikte eenheid, het eveneens noodig zal zijn om standaardloonen vast te stellen. Vastgestelde minimumloonen op een bestaansbasis zijn onafhankelijk van het vermogen van de industrie om ze te betalen. Voorzieningen voor het verzamelen en publiceeren van statistieken zijn gemaakt in een ander gedeelte van het rapport, dat wij enkele weken geleden besproken hebben.¹⁾ De eenige belangrijke kwestie, welke nog behandeld moet worden, is die van het ontslag en men heeft aangeraden dit in het loonstelsel op te nemen.

De liberale commissie heeft het oog op een toekomstig tijdstip, waarop de industrie zichzelf zal besturen onder leiding en aansporing van den Staat.

¹⁾ Zie E.-S. B. No. 633 van 15 Februari 1928.

Om het scheppen van zulke voorwaarden te vergemakkelijken is een gedeeltelijke reorganisatie van het geheele bestaande lichaam noodzakelijk, van iedere fabriek afzonderlijk tot het Regeeringsdepartement, ingesteld om de industriele betrekkingen te behandelen, toe. De commissie moedigt in de fabriek overleg tusschen de werkgevers, directeuren en arbeiders aan, maar zij verzet zich tegen eenige controle, die aan laatstgenoemden gegeven zou worden, behalve wanneer deze door aandeelen bij de onderneming betrokken zijn. In dat geval hebben zij het recht op een vertegenwoordiging in het lichaam, dat de groote lijnen van de bedrijfspolitiek aangeeft. De commissie acht het wenschelijk, dat in elke fabriek de instelling van een algemeenen arbeidsraad, die alle rangen omvat, statutair wordt vastgelegd. Deze zal het recht hebben, om zoowel over vraagstukken, die de onderneming als geheel betreffen als over bepaalde gevallen in het bijzonder, van advies te dienen. Binnen den kring van nationale en districtsovereenkomsten zou deze raad fabrieksreglementen, bescherming tegen willekeurig ontslag, regelingen voor vacantie en de talrijke andere punten, die zich dagelijks voor kunnen doen, behandelen. Buiten de eenheid beveelt de commissie de uitbreiding aan van het Trade Board-systeem tot alle industrieën, die slechts een geringe trap van organisatie vertoonen en verder de vergroting van de bevoegdheid van iederen Board. Waar gemeenschappelijke bedrijfsraden bestaan of opgericht kunnen worden, is dit de meest wenschelijke vorm voor de organisatie van een geheele industrie, maar zij behooren een neutraal element te bevatten en, waar passend, vertegenwoordigers van de directie en technici. Verder moet een wettelijke sanctie gegeven worden aan de verkregen overeenkomsten, welke bindend behooren te worden voor andersdenkenden, die echter het recht zullen hebben om hun bezwaren kenbaar te maken. Bij het plan van de regeeringsactie heeft men voorgesteld, dat het Ministerie van Arbeid hervormd zal worden om het geheel van de staatsbetrekkingen met georganiseerde lichamen van werkgevers en werknemers te omvatten en dat het een speciale plicht van het Ministerie zou zijn om de industrie te adviseeren en aan te zetten tot samenwerking met het oog op een verhoogde efficiency. Ten slotte heeft men de vorming van een bedrijfsraad voorgesteld, die zou bestaan uit vertegenwoordigers van werkgevers, arbeiders en het Ministerie en die daar in nauwe samenwerking mee behoort te werken. Het voornaamste werk van dezen raad zal zijn om verslag uit te brengen over de werkzaamheden van de handelende en raadgevende lichamen, een overzicht te geven van de loonsbewegingen en een jaarlijksch rapport over deze kwesties te publiceeren. Verder zal deze raad het Ministerie algemeen van advies dienen. Indien later iedere industrie voldoende georganiseerd is, zou het mogelijk zijn voor elk een gemeenschappelijke bedrijfsraad in te stellen, welke alle te zamen een nationalen bedrijfsraad kunnen vormen, die mogelijkzins in de toekomst het werk van den bedrijfsraad en van het Ministerie zeer zal vergemakkelijken.

AANTEKENINGEN.

Productie en handel 1913 en 1923—1926.

Het Secretariaat van den Volkenbond heeft opnieuw een memorandum over de productie en den handel gepubliceerd. Zooals men zich herinneren zal, verscheen het eerste memorandum in October 1926 als een van de vele voorbereidingen van de Internationale Economische Conferentie¹⁾. Evenals in het vorige, wordt er ook in de inleiding van dit memorandum op gewezen, dat de resultaten van het onderzoek berusten op statistieken, die in vele gevallen onvolledig en moeilijk vergelijkbaar zijn, zoodat men er geen mathematisch juiste conclusies uit kan trekken. De groote waarde van deze memoranda zit

¹⁾ Zie E.S.B. van 24 November 1926, pag. 1040/41.

dan ook niet zoozeer in de absolute cijfers, als in de algemeene tendens, die er uit spreekt.

Hieronder volgt een korte samenvatting van de voornaamste punten uit dit memorandum.

Het eerstvolgend overzicht geeft een duidelijk beeld van de procentueele veranderingen in de bevolking, de productie van grondstoffen en levensmiddelen, en het handelsvolumen, waarbij 1913 als basisjaar werd genomen.

	Bevolking 1926	Productie van grondstoffen en levensmiddelen ¹⁾			Handelsvolumen		
		1924	1925	1926	1924	1925	1926
In procenten van 1913							
a. Centr.- en Oost-Europa:							
Rusland (U. R. S. S.) niet inbegrepen ²⁾	104	83/6	97/9	92/5	73	84	83
Rusland (U. R. S. S.) inbegrepen ²⁾	101	81/2	101	102	64	75	75
b. Overig Europa	106	101/2	105/7	93/6	97	100	99
Europa, Rusland (U. R. S. S.) niet inbegrepen ²⁾	105	92/4	101/3	92/5	90	95	95
Europa, Rusland (U. R. S. S.) inbegrepen ²⁾	103	89/90	102/3	93/100	85	91	90
Noord-Amerika	123	117/9	127/8	131/2	127	139	150
Centraal-Amerika ³⁾	105	169/78	166/73	157/62	133	133	133
Zuid-Amerika	129	117	125	129/31	91	103	104
Afrika	109	135/8	144/5	139/41	97	108	112
Azië, Russisch-Azië niet inbegrepen	105	117/9	121/4	121/7	124	144	153
Oceanië	120	120/1	117/8	127	119	132	135
Wereld	106	107/8	116/8	116/8	99	107	110

¹⁾ De dubbele cijfers vinden hun oorzaak in de berekening volgens twee methoden.

²⁾ Union des Républiques Socialistes Soviétiques" d.w.z. met inbegrip van Russisch-Azië.

³⁾ Mexico en de Antillen inbegrepen.

Uit deze tabel kan men de volgende conclusies trekken:

1e. De wereldproductie van grondstoffen en levensmiddelen is in 1926 ongeveer 17 pCt. hooger geweest dan voor den oorlog, de wereldhandel ongeveer 10 pCt., terwijl de bevolking met ongeveer 6 pCt. is gestegen.

Bijgevolg is de wereld per hoofd van de bevolking rijker geworden en is de internationale goederenhandel belangrijk toegenomen.

2e. De productie van levensmiddelen is niet in die mate gestegen als de productie van grondstoffen, welke voor de industrie bestemd zijn. De index voor levensmiddelen was 109/110, die van grondstoffen ongeveer 127.

3e. De Europeesche oogst was in 1926 niet zoo groot als in 1925 en bovendien werd de algemeene economische toestand ongunstig beïnvloed door de kolenstaking in Engeland. Dientengevolge is de index van de Europeesche productie van 2 punten boven het niveau van 1913 tot 1 à 2 punten beneden dit niveau gevallen; de index van den Europeeschen handel is met één punt gedaald en is juist 10 pCt. lager dan in 1913.

4e. Het mijnconflict in Engeland heeft vooral de West-Europeesche en de aan zee liggende Europeesche landen beïnvloed. Zoodoende is de index voor de productie van de Centraal- en Oost-Europeesche landen (met uitzondering van Rusland), hoewel lager dan in 1925, gelijk aan dien van de rest van Europa. Het handelsvolumen van deze landen is, evenals in 1925, ongeveer 1/6 lager dan in 1913.

5e. Het handelsvolumen van Centraal- en Oost-Europa met inbegrip van Rusland is in 1925 en 1926 even groot geweest en wegens de aanzienlijke vermindering van den Russischen handel na den oorlog 25 pCt. lager dan in 1913.

6e. Op basis van verkregen inlichtingen heeft de toevoeging van Rusland tot gevolg, dat de index voor de productie van de Centraal- en Oost-Europeesche landen van 92/5 tot 102 stijgt, wat voor een groot deel het gevolg van de enorme vermeerdering van den Russischen aardappelenoogst is.

7e. In de laatste jaren is de vooruitgang in de rest van de wereld veel grooter geweest dan in Europa, hoewel bepaalde landen, vooral Centraal-Amerika en Afrika, duidelijk den invloed hebben ondervonden van geringere oogsten in 1926 vergeleken met 1925.

8e. De bevolking van Noord-Amerika is ongeveer met 1/4 à 1/5 toegenomen, haar productie van grondstoffen en levensmiddelen met bijna 1/3 en haar buitenlandsche handel met ongeveer de helft, alles vergeleken met de overeenkomstige cijfers van 1913.

9e. De bevolking van Zuid-Amerika is iets sneller toegenomen dan die van Noord-Amerika. De index voor de productie en voor de levensmiddelen is voor deze twee gebieden bijna dezelfde, maar de buitenlandsche handel van Zuid-Amerika is slechts 4 pCt. hooger dan in 1913.

10e. De groep van landen samengevat onder de rubriek „Centraal-Amerika" toont een merkwaardig contrast, want haar bevolking is slechts met 5 pCt. toegenomen, terwijl haar buitenlandsche handel met 33 pCt. en haar productie met 60 pCt. is gestegen.

11e. De productiestijging van Oceanië is even groot als die van Zuid-Amerika. De buitenlandsche handel van Oceanië overtreft dien van Centraal-Amerika slechts in geringe mate, terwijl haar bevolking met 1/5 is gestegen.

12e. De bevolkingsvermeerdering van Azië (5 pCt.) en Afrika (9 pCt.) is veel minder snel geweest dan die van Amerika en Oceanië, maar de productie van Azië is in vergelijking met 1913 met 1/4 à 1/5 gestegen (hierin is niet begrepen de productie van levensmiddelen van China) en haar handel met ongeveer de helft. De productie van Afrika is met 40 pCt. en haar handel met 12 pCt. toegenomen.

Ook ditmaal laat het memorandum niet na erop te wijzen, dat de hierboven gegeven productie-index niet beschouwd kan worden als een juiste maatstaf voor de absolute vermeerdering der industrieele productie. Deze laatste is ongetwijfeld sterker gestegen. Immers, het is buiten twijfel, dat de constante verbeteringen in de industrieele productie ten gevolge hebben, dat een bepaalde hoeveelheid grondstoffen tegenwoordig een veel grootere hoeveelheid consumptieve diensten vertegenwoordigt dan dertien jaren geleden.

Wij laten thans een tabel volgen, waaruit de relatieve verschuiving van de productie der verschillende landen ten opzichte van de wereldproductie blijkt:

Productie-index, gewogen op grond van de prijzen in 1926.

	1913	1923	1924	1925	1926	
a) Oostelijk en Centr. Europa:						
uitgez. Rusland (U.R.S.S.)	100	78	85	98	94	
Rusland inbegr. (U.R.S.S.)	100	77	81	101	102	
b) Rest van Europa	100	96	101	105	93	
Europa, uitgezonderd Rusland (U.R.S.S.)	100	87	93	102	93	
Europa, Rusland inbegrepen (U.R.S.S.)	100	84	89	102	98	
Noord-Amerika	100	129	119	128	132	
Centraal-Amerika	100	164	178	173	162	
Zuid-Amerika	100	123	117	125	131	
Afrika	100	123	135	144	139	
Azië, uitgezonderd Aziatisch Rusland	100	110	117	121	122	
Oceanië	100	104	120	117	127	
Wereld {	Algemeene index	100	106	107	116	116
	Voedingsmiddelen	100	103	101	111	109
	Grondstoffen	100	110	114	122	125

Wat Europa betreft, werd reeds opgemerkt, dat uit de wijzigingen in 1926 ten opzichte van 1925, de invloed van de Engelsche kolenstaking duidelijk merkbaar is: enerzijds in de daling van het indexcijfer voor de rest van Europa, anderzijds in de stijging van het cijfer voor Oostelijk en Centraal Europa. Het cijfer voor Oostelijk en Centraal Europa, Rusland inbegrepen, is relatief het sterkst gestegen, wat, behalve aan de zoojuist genoemde factoren, te danken is, aan de enorme toeneming van den Russischen aardappelenoogst. Overigens wijst het memorandum erop, dat men niet al teveel belang mag hechten aan de cijfers van een enkel, betrekkelijk abnormaal jaar. De gegevens, waarover men thans reeds beschikt voor 1927, schijnen erop te wijzen, dat het economisch herstel, dat reeds

in 1923 begon, na een tijdelijke pauze in 1926, opnieuw voortgang maakt.

Niettemin valt een opmerkelijk contrast te constateeren tusschen het langzaam herstel van Europa en de ontwikkeling van de productie in alle overige deelen van de wereld. Voor de andere deelen van de wereld bewegen de indexcijfers van 1926 zich tusschen 122 (Azië) en 162 (Centraal-Amerika). Hierbij dient men echter te bedenken, dat dit laatste, buitengewoon hooge cijfer grootendeels te danken is aan een vermeerdering van de petroleumproductie, zoodat men het niet mag beschouwen als een aanwijzing van den algemeenen vooruitgang in dit gedeelte van de wereld; het indexcijfer van den internationalen handel, dat, zooals uit de volgende tabel blijkt, tot 133 is gestegen, is waarschijnlijk een juistere maatstaf, ofschoon ook dit indexcijfer ongetwijfeld direct is beïnvloed door den uitvoer van petroleum. Ten slotte dient men voor een juiste beoordeeling van de verschuiving in de verhoudingen tusschen Europa en bepaalde andere deelen van de wereld in aanmerking te nemen, dat het prijsniveau van fabrikaten waarschijnlijk sterker is gestegen dan dat van grondstoffen en voedingsmiddelen, zoodat Europa, dat over het algemeen sterk is geïndustrialiseerd, ten opzichte van de landbouwstaten van Zuid-Amerika en Afrika voordeel trekt uit het feit, dat het met dezelfde hoeveelheid eindproducten een grootere hoeveelheid voedingsmiddelen en grondstoffen kan koopen dan vóór den oorlog.

een verder stadium van productie heeft bereikt.

De oorzaken, die deze wijziging in de relatieve waarden kunnen hebben tot stand gebracht, zijn talrijk en hun betrekkelijke invloed verschilt aanmerkelijk van het eene artikel tot het andere en van het eene deel van de wereld tot het andere. Wat een bepaald aantal grondstoffen betreft, heeft men in de eerste plaats nieuwe gebieden in cultuur genomen om de vermindering van de productie in die streken, waar de oorlog woedde, te compenseeren en tot op zekere hoogte gaan deze nieuwe gebieden nog steeds voort concurrentie aan te doen aan streken, waar de productie tijdelijk moest worden verminderd of stop gezet. De productie van suiker biedt tegenwoordig een uitstekend voorbeeld van dit verschijnsel. Eveneens is de productiecapaciteit voor bepaalde grondstoffen of halffabrikaten (zooals van staal en ruwruw) gedurende den oorlog boven de normale behoefte vermeerderd en de concurrentie heeft de tendens de prijzen te drukken. Naarmate voorts het fabricatieproces verbeterd wordt, heeft de vraag naar grondstoffen voor een bepaalde hoeveelheid eindproducten de tendens geringer te worden. Niettemin is men tegenwoordig geneigd om aan te nemen, dat de twee voornaamste factoren de volgende zijn: eenerzijds de maatregelen, die het aanbod van handenarbeid beperken en anderzijds de hinderpalen, die de tariefmuren aan het vrije ruilverkeer in den weg leggen. De beperkingen van het aanbod van handenarbeid, onverschillig of deze een gevolg zijn van minimum-

Wijzigingen, in procenten, in den omvang van den handel.

	Invoer			Uitvoer			Totaal		
	1913	1925	1926	1913	1925	1926	1913	1925	1926
a) Oostelijk en Centraal Europa:									
uitgezonderd Rusland (U.R.S.S.)	100	92,8	82,6	100	75,6	86,0	100	84,1	83,4
Rusland inbegrepen (U.R.S.S.)	100	83,7	74,3	100	66,7	75,1	100	75,1	74,5
b) Rest van Europa	100	101,3	102,8	100	98,1	94,2	100	100,3	99,3
Europa, uitgezonderd Rusland (U.R.S.S.)	100	98,7	96,5	100	90,4	90,8	100	95,1	94,5
Europa, Rusland inbegrepen (U.R.S.S.)	100	95,4	93,1	100	85,9	86,7	100	90,6	90,3
Noord-Amerika	100	139,9	158,3	100	137,8	142,0	100	138,5	149,7
Centraal-Amerika	100	132,0	129,9	100	133,3	135,2	100	132,7	133,1
Zuid-Amerika	100	102,6	104,2	100	102,6	103,8	100	102,9	104,1
Afrika	100	113,7	120,1	100	103,2	103,8	100	108,1	111,7
Azië	100	130,1	145,8	100	157,1	159,7	100	143,7	153,1
Oceanië	100	130,1	136,8	100	133,3	131,1	100	132,0	134,5
Wereld	100	107,8	111,1	100	107,1	108,5	100	107,4	110,3

Met betrekking tot de tabel, die de relatieve verschuivingen in den internationalen handel aangeeft, dient te worden opgemerkt, dat uit de stijging van het cijfer voor den totalen internationalen handel niet mag worden geconcludeerd, dat de ruil van goederen in de wereld in precies dezelfde verhouding is gestegen. Immers, het aantal landen, dat tegenwoordig aan den handel deelneemt, is grooter dan in 1913. Daar staat intusschen weer tegenover, dat een gedeelte van den handel, die vroeger een douanegrens had te overschrijden, zich tegenwoordig binnen deze grenzen voltrekt. Het schijnt dan ook per saldo niet twijfelachtig, dat de wereldhandel in 1926 grooter was dan in 1913.

Het memorandum eindigt met een beschouwing over de relatieve verschuiving in de prijzen van een bepaalde reeks van grondstoffen ten opzichte van een bepaalde groep fabrikaten. Dit laatste gedeelte vormt een uitbreiding op het vroeger verschenen memorandum en kan op den duur ongetwijfeld tot zeer belangrijke resultaten leiden.

De conclusie, waartoe de samenstellers voorloopig komen, is het reeds eerder genoemde feit, dat in 1925 en 1926 een merkbare verschuiving ten gunste der fabrikaten heeft plaats gehad. Langs vier verschillende wegen kwam men tot hetzelfde resultaat. De uitzonderingen op dezen regel zijn opvallend weinig talrijk; bovendien valt te constateeren, dat het relatieve prijsverschil grooter wordt naarmate het artikel

loonen, werkloosheidssteun of andere oorzaken, zijn van meer beteekenis voor de arbeiders in de industrie dan voor de arbeiders in den landbouw; anderzijds zijn de na-oorlogse tarieven hooger voor fabrikaten en lager voor grondstoffen en voedingsmiddelen dan voor den oorlog.

De indices van goederen, die deel uitmaken van den internationalen handel, wijzen er bovendien op, dat deze factoren en in het bijzonder de beide laatste, in verschillende landen de prijzen van fabrikaten en grondstoffen in hun geheel hebben beïnvloed.

De uitvoerindices van landen, die in hoofdzaak fabrikaten verkoopen, zijn uitgesproken hooger dan hun invoerindices, terwijl de uitvoerindices van landbouwstaten lager zijn dan de invoerindices. Zoo zijn de prijzen van den uitvoer van industriestaten als Duitschland, het Vereenigd Koninkrijk, Zweden en Zwitserland verhoudingsgewijze hooger en die van landbouwstaten, zooals Zuid-Amerika en Afrika, lager.

Overigens dient men deze resultaten voorloopig nog met zeer veel beperkingen te aanvaarden, aangezien hierbij tal van andere factoren — waaronder in de eerste plaats die van het geldwezen behooren te worden genoemd — van beteekenis zijn. Het desbetreffend hoofdstuk in het hier besproken memorandum heeft dan ook geen andere pretentie dan een voorbereiding, een wegwijzer te willen zijn voor de studie van dit ongetwijfeld uiterst belangrijke vraagstuk.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 4 1/2	13 Oct. '27	Zwits. Nat. Bk. 3 1/2	22 Oct. '25
	Bel. Binn. Eff. 5	13 Oct. '27	N. Bk. v. Denem. 5	23 Juni '27
	Vrsch. in R.C. 6	13 Oct. '27	Zweedsche Rbk 3 1/2	31 Dec. '27
Javasche Bank	...	4 1/4 Juli '26	Bank v. Noorw. 5	25 Mrt. '28
Bank van Engeland	4 1/2	21 Apr. '27	Bank v. Tsjecho-slowakije	...
Duitsche Rijksbank	7	5 Oct. '27	N. Bk. v. O'rijk. 6	27 Jan. '28
Bank v. Frankrijk	3 1/2	19 Jan. '28	N. Bk. v. Hong. 6	25 Aug. '26
Belgische Nat. Bnk.	4 1/2	16 Nov. '27	Bank v. Italië. 6 1/2	4 Mrt. '28
Fed. Res. Bank N.Y.	4	2 Feb. '28	Z.-Afr. Res. bnk 5 1/2	9 Jan. '28
Bank van Spanje	...	5 23 Mrt. '23		

OPEN MARKT.

Data	1928						
	24 Mrt.	19/24 Maart	12/17 Maart	5/10 Maart	21/26 Maart	22/27 Maart	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc.	4-1/16	3 3/8	3 3/8	3 3/8	3 3/8	2 3/4	3 1/8
Prolong.	4	3 3/4	3 3/4	3 3/4	3 3/4	2 3/4	2 3/4
Londen Daggeld	3-1/2	3-4	3 1/4-5	3 1/4-4 1/2	3 1/4-5	3 1/2-4 1/2	1 3/4-2
Partic. disc.	4-1/16	4-3/32	4 1/8-3/16	4 1/8-3/16	4 1/8-3/16	4 1/8-3/16	2 1/4-3/4
Berlijn Daggeld	4-5/16	3 1/2-7/16	5 1/2-8	6 1/2-9	2-5	4-6	-
Partic. disc.	6 7/8	6 3/4-7/8	6 5/8-3/4	6 5/8-3/4	4 3/4	5	-
30-55 d...	6 7/8	6 3/4-7/8	6 5/8-3/4	6 5/8-3/4	4 1/2	5	2 1/8-1/2
56-90 d...	6 7/8	6 3/4-7/8	6 5/8-3/4	6 5/8-3/4	4 1/2	5	2 1/8-1/2
Waren-wchsel.	7	7	6 7/8-7	6 7/8-7	4 7/8-5	6-1/2	-
New York Call money	4 1/2-3/4	4 1/4-3/4	4 1/2-3/4	4 1/4-1/2	4-3/4	4 1/2-5/4	1 3/4-2 1/2
Partic. disc.	3 3/8	3 3/8	3 3/8	3 3/8	3 3/4	3 3/4	-

1) Call money-koers van 23 Maart en daaraan voorafgaande weken t/m Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York**)	Londen)	Berlijn)	Parijs)	Brussel)	Batavia)
20 Mrt. 1928	2.48 1/8	12.12 1/2	59.41	9.77 1/2	34.62	100
21 " 1928	2.48 3/16	12.12 1/2	59.38 1/2	9.77 1/2	34.61 1/2	100
22 " 1928	2.48 3/8	12.12 3/8	59.39	9.77 3/4	34.61 1/2	100
23 " 1928	2.48 1/2	12.12 1/2	59.35 1/2	9.77 1/2	34.61 1/2	100
24 " 1928	-	12.11 1/4	59.34	9.77 1/2	34.62	100
26 " 1928	2.48 1/2	12.12	59.37	9.77 3/4	34.63 1/2	100
Laagsted. w. 1)	2.48 1/8	12.11 1/2	59.32	9.76	34.60	99 3/4
Hoogste d. w. 1)	2.48 1/2	12.12 3/8	59.44	9.80	34.65	100 1/4
19 Mrt. 1928	2.48 3/8	12.12 1/2	59.42 1/2	9.77 3/4	34.63 1/2	100
12 " 1928	2.48 1/2	12.12 1/2	59.41	9.78	34.65	100
Muntpariteit	2.48 3/4	12.10 3/4	59.26	48.—	34.59	100

Data	Zwitserland)	Weenen)	Praag)	Boekarest)	Milaan)	Madrid)
20 Mrt. 1928	47.85	35.—	7.37 1/2	1.52 1/2	13.12	41.83
21 " 1928	47.84 1/2	34.95	7.37 1/2	1.54	13.11 1/2	41.78
22 " 1928	47.85	34.97 1/2	7.37 1/2	1.54	13.11 1/2	41.63
23 " 1928	47.84	34.95	7.36 1/2	1.54	13.11	41.69
24 " 1928	47.82 1/2	34.92 1/2	7.37	1.56	—	—
26 " 1928	47.82 1/2	34.95	7.36 1/2	1.54	13.11 1/2	41.65 1/2
Laagsted. w. 1)	47.80	34.90	7.34	1.50	13.08	41.60
Hoogste d. w. 1)	47.87 1/2	35.10	7.40	1.58	13.15	41.85
19 Mrt. 1928	47.85	35.—	7.37 1/2	1.52 1/2	13.12 1/2	41.80
12 " 1928	47.85	35.—	7.37 1/2	1.52 1/2	13.13	41.93
Muntpariteit	48.—	35.—	7.37 1/2	1.52 1/2	48.—	48.—

Data	Stock-holm)	Kopen-hagen)	Oslo)	Hel-sing-fors)	Buenos-Aires)	Mon-treal)
20 Mrt. 1928	66.77 1/2	66.57 1/2	66.32 1/2	6.26	106 1/2	2.48 1/2
21 " 1928	66.70	66.57 1/2	66.32 1/2	6.26	106 1/2	2.48 1/2
22 " 1928	66.70	66.57 1/2	66.32 1/2	6.26	106 3/8	2.48 1/2
23 " 1928	66.67 1/2	66.57 1/2	66.30	6.26	106 3/8	2.48 1/2
24 " 1928	66.77	66.55	66.30	6.26	106 3/8	2.48 1/2
26 " 1928	66.65	66.57 1/2	66.30	6.26	106 3/8	2.48 1/2
Laagsted. w. 1)	66.60	66.50	66.20	6.24	106 1/8	2.48 1/4
Hoogste d. w. 1)	66.72 1/2	66.62 1/2	66.35	6.28	106 3/4	2.48 3/4
19 Mrt. 1928	66.70	66.60	66.35	6.26	106 3/8	2.48 1/2
12 " 1928	66.70	66.60	66.22 1/2	6.26	106 3/8	2.48 3/8
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	6.26 1/2	105 3/8	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
 1) Particuliere opgave.
 2) Wettelijk gestabiliseerd tusschen 7.53 1/2 en 7.21 1/2.
 In het eerste nummer van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
20 Maart 1928	4,88 1/4	3,93 1/4	23,91 1/4	40,27
21 " 1928	4,88 1/4	3,93 1/4	23,91 1/4	40,27
22 " 1928	4,88 1/4	3,93 1/4	23,91 1/4	40,27
23 " 1928	4,88 1/4	3,93 1/4	23,91 1/4	40,29
24 " 1928	4,88 1/4	3,95 1/8	23,91 1/4	40,29
26 " 1928	4,88 3/16	3,93 1/4	23,91 1/4	40,28 1/2
28 Maart 1927	4,85 3/4	3,91 1/8	23,71 1/4	40,01
Muntpariteit	4,8667	19,30	23,81 1/4	40 3/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	10 Mrt. 1928	17 Mrt. 1928	19/24 Maart 1928 Laagste	24 Mrt. 1928 Hoogste
Alexandrië	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/16	97 1/16
Athene	Dr. p. £	368	367 1/4	367 1/2	369 1/2
Bangkok	Sh. p. tical	1/10 5/8	1/10 1/2	1/10 5/8	1/10 1/2
Budapest	Pen. p. £	27.90	27.89	27.88	27.95
B. Aires 1)	d. p. \$	47 7/8	47 7/8	47 15/32	47 15/32
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6	1/6 1/64	1/6 1/64	1/6
Constantin	Piast. p. £	95 7/8	96 1/2	95 1/2	97 0
Hongkong	Sh. p. \$	2/0 3/8	2/0 1/8	2/0 1/8	2/0 1/8
Kobe	Sh. p. yen	1/11 3/8	1/11 3/8	1/11 3/8	1/11 3/8
Lissabon 1)	d. per Esc.	217 1/4	217 1/4	217 1/4	217 1/4
Mexico	d. per \$	24	24	23 3/4	24 1/2
Montevideo 1)	d. per \$	50 1/2	51	50 1/2	51 1/2
Montreal 1)	\$ per £	4.88 1/2	4.87 1/2	4.87 1/2	4.88 1/2
R. d. Janeiro 1)	d. per Mil.	5 15/16	5 15/16	5 15/16	5 15/16
Shanghai	Sh. p. tael	2/7 3/32	2/7 1/16	2/6 3/4	2/7 1/2
Singapore	id. p. \$	2/3 1/8	2/3 1/8	2/3 1/8	2/3 1/8
Valparaiso 2)	\$ p. £	39.36	39.35	39.35	39.37
Warschau	Zl. p. £	43.46 1/2	43.46 1/2	43.25	43.75

1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 3)

	Londen 1)	N. York 2)		Londen
19 Mrt. 1928	26 1/2	57 1/2	19 Mrt. 1928	84/11 1/2
20 " 1928	26 7/16	57 3/8	20 " 1928	84/11 1/2
21 " 1928	26 3/8	57 1/2	21 " 1928	84/11 1/2
22 " 1928	26 1/2	57 1/2	22 " 1928	84/11 1/2
23 " 1928	26 3/8	57 3/8	23 " 1928	84/11 1/2
24 " 1928	26 3/8	57 1/2	24 " 1928	84/11 1/2
26 Mrt. 1927	25 1/16	55 3/8	26 Mrt. 1927	84/11 1/2
20 Juli 1914	24 1/16	59	20 Juli 1914	84/11

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	15 Maart 1928	23 Maart 1928
Saldo bij de Nederlandsche Bank...	f 1.470.159,78	f 1.725.132,35
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Voorshot op ultimo Febr. 1928 aan de gem. op voor haar door de Rijks-administratie te heffen gemeentelijke inkomstenbelasting en opcenten op de Rijksinkomsten belasting	38.501.447,13	38.501.447,13
Voorshoten aan Suriname	10.547.164,59	11.455.364,71
Voorshoten aan Curaçao	—	—
Kasdoor weg. creditverst. a/h. buitenl. Daggeldrekeningen tegen onderpand van Staatsschuldbrieven	136.432.856,44	135.867.839,62
Saldo der postrekeningen van Rijks-comptabelen	—	—
Vordering op het Staatsbedrijf der P., T. en T. 2)	14.932.333,16	16.529.459,55
Vordering op andere Staatsbedrijven 2)	5.255.348,03	5.415.348,03

Verplichtingen.

	15 Maart 1928	23 Maart 1928
Voorshot door de Nederl. Bank	f 6.675.697,32	f 5.781.539,03
Schatkistbiljetten in omloop 1)	103.526.000,—	103.526.000,—
Schatkistpromessen in omloop	22.930.000,—	22.930.000,—
Waarvan direct bij de Ned. Bank	—	—
Zilverbons in omloop	11.511.774,—	11.497.840,—
Schuld a. d. Bank v. Ned. Gemeenten 2)	—	—
Id. aan Ned.-Indië	33.759.189,30	30.741.031,31
Id. aan Curaçao	372.956,36	223.042,95
Id. a. h. Alg. Burg. Pensioenfonds 2)	18.356.119,56	17.831.132,08
Id. a. h. Staatsbedrijf d. P., T. en T. 2)	51.840.921,73	55.062.673,40
Id. aan andere Staatsbedrijven 2)	1.315.000,—	1.315.000,—
Id. aan diverse instellingen 2)	5.019.203,56	5.044.240,69

1) Waarvan f 12.056.000 vervallende op 1 Juli 1929.

2) In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	17 Maart 1928	24 Maart 1928
Vorderingen:		
Saldo bij 's Rijks kas	f 33.439.000,—	f 30.307.000,—
Saldo bij de Javasche Bank	7.353.000,—	9.495.000,—
In 's Lands kassen aanwezig	31.926.000,—	—
Verplichtingen:		
Voorshot uit 's Rijks kas aan N.-Indië	—	—
Voorshot Javasche Bank aan N.-Indië	—	—
Schatkistpromessen in omloop	150.000,—	150.000,—
Muntbiljetten in omloop	33.106.000,—	33.298.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds	1.018.000,—	1.018.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank	1.094.000,—	1.130.000,—

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 26 Maart 1928.

		Activa.		
Binnenl. Wis.	Hfdbk. f	36.893.164,51		
sels, Prom.	Bijbnk. "	2.819.038,91		
enz. in disc.	Ag.sch. "	11.983.535,26	f	51.695.738,68
Papier o. h. Buitenl. in disconto				—
Idem eigen portef.	f	181.430.801,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.				181.430.801,—
Beleeningen	Hfdbk. f	41.450.337,07		
incl. vrsch.	Bijbnk. "	7.297.592,01		
in rek.-crt.	Ag.sch. "	63.239.078,83		
op onderp.			f	111.987.007,91
Op Effecten	f	108.419.431,37		
Op Goederen en Spec.		3.567.576,54		111.987.007,91
Voorschotten a. h. Rijk				3.556.861,76
Munt en Muntmateriaal				
Munt, Goud	f	67.719.650,—		
Muntmat., Goud		367.471.843,72		
	f	435.191.493,72		
Munt, Zilver, enz.		26.701.862,12		
Muntmat., Zilver				
Belegging 1/8 kapitaal, reserves en pensioenfondsen				461.893.355,84
Gebouwen en Meub. der Bank				5.000.000,—
Diverse rekeningen				33.739.647,71
	f			873.132.621,42
		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefonds		7.027.840,39		
Bijzondere reserve		8.000.000,—		
Pensioenfondsen		4.841.436,58		
Bankbiljetten in omloop		768.642.735,—		
Bankassignatiën in omloop		338.712,87		
Rek.-Cour. { Het Rijk				
saldo's: { Anderen	f	47.492.578,42		47.492.578,42
Diverse rekeningen				16.789.318,16
	f			873.132.621,42
Beschikbaar metaalsaldo				298.152.098,33
Op de basis van 1/8 metaaldekking				134.857.293,07
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is				1.490.760.490,—

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
26 Mrt. '28	67.720	367.472	768.643	47.831	298.152	57
19 " '28	67.718	367.464	769.798	49.217	297.463	56
12 " '28	67.719	367.464	781.682	37.439	297.455	56
5 " '28	67.724	367.464	796.958	36.961	294.603	55
27 Febr. '28	67.730	367.464	776.516	48.286	297.140	56
20 " '28	67.745	367.472	768.564	63.875	295.758	55
28 Mrt. '27	59.669	359.049	782.203	51.480	279.469	53
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521 ¹⁾	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ²⁾
19 " 1928	53.427	—	115.960	181.313	31.800
12 " 1928	56.296	—	109.895	181.262	31.093
5 " 1928	59.393	—	124.659	181.206	28.067
27 Febr. 1928	64.633	—	115.554	181.603	27.515
20 " 1928	69.951	—	110.459	190.675	25.484
28 Mrt. 1927	95.137	—	131.654	146.550	49.741
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

¹⁾ Op de basis van 1/8 metaaldekking. ²⁾ Sluitpost activa.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen ¹⁾
25 Febr. 1928..	1.106	1.407	577	832	438
18 " 1928..	1.105	1.383	562	842	430
11 " 1928..	1.106	1.467	571	857	436
4 " 1928..	1.105	1.606	613	859	412
28 Jan. 1927..	1.111	1.428	511	848	391
26 Febr. 1927..	1.000	1.497	545	963	499
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
17 Mrt. 1928	192.700		312.300	41.500	121.940
10 " 1928	193.300		312.600	40.600	122.660
3 " 1928	192.500		309.300	42.800	122.080
18 Fbr. 1928	173.657	17.262	312.449	44.761	119.859
11 " 1928	173.755	18.452	317.445	40.375	121.061
4 " 1928	173.766	18.394	314.554	44.934	120.671
28 Jan. 1928	175.835	18.474	314.890	45.109	122.726
19 Mrt. 1927	190.496	30.865	306.105	45.239	151.993
20 Mrt. 1926	202.100	39.603	330.420	56.182	164.947
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
17 Mrt. 1928		137.100		***	54
10 " 1928		139.400		***	55
3 " 1928		143.100		***	55
18 Fbr. 1928	12.708	29.644	88.799	41.157	53
11 " 1928	12.775	29.530	94.141	35.112	54
4 " 1928	12.678	28.454	97.880	34.036	53
28 Jan. 1928	12.788	29.714	95.878	32.871	54
19 Mrt. 1927	13.726	20.852	65.731	36.673	63
20 Mrt. 1926	8.679	19.536	42.744	77.547	63
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Basis 1/8 metaaldekking.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Bankbilj.	Gov. Sec.
21 Mrt. 1928	157.653	134.392	290.299	56.250	240.522
14 " 1928	157.853	134.402	290.537	56.250	240.759
7 " 1928	157.898	135.115	289.839	56.250	240.210
29 Febr. 1928	157.250	135.349	287.480	56.250	237.550
22 " 1928	157.918	134.068	285.810	56.250	235.681
15 " 1928	157.997	134.282	287.199	56.250	237.174
23 Mrt. 1927	150.725	136.254	285.334	56.250	235.419
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
21 Mrt. '28	32.879	58.130	14.141	101.574	43.012	37 1/8
14 " '28	31.507	56.982	9.770	103.632	43.200	38
7 " '28	31.762	55.322	8.462	102.879	42.533	38 1/4
29 Febr. '28	30.683	54.587	10.140	98.507	41.650	38 3/16
22 " '28	31.903	52.276	15.033	94.536	43.600	39 1/4
15 " '28	36.296	52.508	12.970	101.137	43.465	38
23 Mrt. '27	30.798	74.733	17.397	104.031	34.221	28 3/16
22 Juli '14	11.005	33.633	13.736	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in millioenen francs.

Data	Goud	Waarvan in het buitenl. ¹⁾	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen
22 Mrt. '28	5.544	1.864	343	59	1.449	12	1.747
15 " '28	5.544	1.864	343	56	1.649	11	1.739
8 " '28	5.544	1.864	343	56	1.505	13	1.797
1 " '28	5.544	1.864	343	57	2.055	10	1.705
23 Fbr. '28	5.544	1.864	343	55	1.692	10	1.716
24 Mrt. '27	5.548	1.864	342	81	2.895	9	1.897
23 Juli '14	4.104	—	640	—	1.541	8	769

Data	Butt.gew. voorsch. aq.d. Staat	Schatkistbil-jetten ²⁾	Diver-sen ³⁾	Circulatie	Rekg. Courant	Parti-culieren	Staat
22 Mrt. '28	23.100	5.930	26.087	58.556	6.236	10	10
15 " '28	23.100	5.930	26.226	58.899	7.804	28	28
8 " '28	23.200	5.926	26.893	59.271	7.829	121	121
1 " '28	23.500	5.914	26.298	58.433	7.710	28	28
23 Fbr. '28	22.550	5.912	26.562	57.952	8.224	124	124
24 Mrt. '27	28.100	5.658	10.733	51.912	4.457	67	67
23 Juli '14	—	—	—	5.912	943	401	401

¹⁾ Waarvan beschikbaar 463 millioen. ²⁾ In disconto genomen wegens voorsch. v. d. Staat aan buitenl. regeeringen. ³⁾ Sluitpost activa.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 26 Maart 1928.

Gedurende de achter ons liggende berichtperiode zijn enkele belangrijke factoren bekend geworden, waardoor een verklaring van de opgaande beweging, welke sommige fondsen in den laatsten tijd te zien hebben gegeven, mogelijk is geworden. Als zoodanig kan worden aangemerkt de mededeeling, dat een aaneensluiting tot stand is gekomen tusschen de Engelsche Marconi-groepen en de z.g. Eastern Companies, waardoor een omvangrijk lichaam, werkzaam op het gebied van telegrafie en telefonie, is geschapen. De fusie is blijkbaar ontstaan, in verband met de pogingen in de Vereenigde Staten, om daar te lande eveneens een aaneensluiting tusschen de telegrafie-ondernemingen te doen plaats vinden, nl. tusschen de International Telephone and Telegraph Company en de groep Mackay. In ieder geval hebben de desbetreffende berichten ter beurze van Londen tot gevolg gehad, dat de aandelen Marconi een achteruitgang in het licht hebben gesteld, overigens een vrij normaal verschijnsel op de fondsenmarkt, na dat een stimulerende mededeeling bekend is gemaakt.

Te Berlijn is de omvang van zaken nog niet toegesloten. Wel is het algemeene peil iets gestegen, doch dit is in hoofdzaak geschied onder den invloed van aankopen door het buitenland van internationaal goed bekende papieren. De overige aandelen hebben zich meestal op den achtergrond bewogen. Toch viel een goede grondtoon op te merken, als gevolg van de relatief gunstige cijfers van den buitenlandschen handel in de maand Februari.

Te Parijs zijn de omzettingen tot zeer kleine proporties ingekrompen. Toch bestond wel eenige belangstelling voor al voor bankaandeelen en aandelen Rio Tinto. Meer in het bijzonder hecht men thans te Parijs waarde aan de houding, welke Amerika ten opzichte van de Fransche fondsenmarkt is gaan innemen.

De markt te New York heeft een uitzondering gevormd op de kalme belangstelling van de overige groote beurscentra. De omvang van den handel is in Wallstreet weder bijzonder groot geweest, hetgeen gepaard is gegaan met een vrij belangrijke stijging van tal van fondsen, o.a. General Motors, U. S. Steel, enz. Het feit, dat de voorschotten aan beursmakelaars in de achter ons liggende berichteweek opnieuw zijn toegenomen, ditmaal met 32 miljoen dollar, wijst op een toeneming van de speculatieve posities. De aandacht voor de beurs is aangewakkerd door de berichten uit industriële centra, vooral uit de staalen de automobielenijverheid, welke gewag hebben gemaakt van een opgewekten, althans bevredigenden gang van zaken.

Ten o n z e n t heeft de markt enkele vrij sterk bewoogen dagen gekend. De *beleggingsmarkt* is, zooals gewoonlijk, kalm gebleven en de noteringen hebben dientengevolge geen sterke afwijkingen vertoond. 6 pCt. Ned. Werk. Schuld 1922: 105¹¹/₁₆, 105⁵/₁₆; 105¹¹/₁₆; 4¹/₂ pCt. Ned. Werk. Schuld 1917: 100¹³/₁₆, 100³/₁₆; 100¹⁵/₁₆, 100⁷/₁₆; 4¹/₂ pCt. Ned.-Indië 1926: 98⁵/₁₆, 98¹⁹/₃₂, 98⁹/₁₆; 5 pCt. Mexico Goud £ 20—100 (afgest.): 37, 38; 5 pCt. Brazilië 1913 £ 20—100: 75¹/₂, 76, 75¹/₂, 76; 8 pCt. Sao Paulo 1921: 106¹/₄, 106¹/₂, 106³/₄.

Geheel verschillend echter was de situatie voor *aandeelen in industriële ondernemingen*. Voorop stonden hierbij aandelen in kunstzijdefabrieken, welke in groote posten en tot sterk stijgende koersen uit de markt werden genomen. De eerste aanleiding hiertoe heeft gevormd het bericht, dat de Enka in de Vereenigde Staten een nieuwe fabriek zal oprichten, waaruit zoowel voor de Enka als voor de Maekubee groote voordelen worden verwacht. Vervolgens zijn de aankopen in aandelen Hollandsche Kunstzijde Industrie voortgezet, naar men ter beurze wil, in verband met het verlangen om de controle over deze maatschappij te verkrijgen. Naast aandelen in kunstzijdefabrieken waren marginesoorten gevraagd, zoodat aandelen Jurgens en Margarine Unie op een verhoogd niveau de markt konden verlaten. Aandeelen Philips bleven op den achtergrond, doch de stemming is vrij gunstig geweest. Voorts werden nog verschillende andere soorten tot stijgende prijzen verhandeld, o.a. aandelen Koninklijke Vereenigde Tapijtfabrieken. Centrale Suiker Mij.: 101¹/₄, 103¹/₄, 95¹/₂ (ex div.), 96¹/₂; Hollandsche Kunstzijde Ind.: 187¹/₄, 195¹/₄, 207¹/₄, 210⁵/₈; 209¹/₂; Jurgens: 271¹/₂, 274, 280, 283¹/₂, 281; Maekubee: 157, 161¹/₂, 168, 165¹/₂; Ned. Gist- & Spiritusfabr.: 432, 440, 450¹/₂; Ned. Kunstzijdefabr.: 465, 475¹/₄, 471, 462¹/₂; Philips Gloeilampenfabr.: 573¹/₄, 569, 576; Kon. Ver. Tapijtfabr.: 72¹/₄, 74¹/₂, 78, 81; Zweedsche Lucifer Mij.: 375, 373, 373¹/₂.

Rubberaandeelen hebben eveneens sterk de aandacht getrokken, doch de ontwikkeling van het koerspeil is hier eenigszins onregelmatig geweest. Achtereenvolgens hebben de berichten omtrent de voortzetting van den „rubberpool” in de Vereenigde Staten en de vrij kort hierop volgende

daling van den rubberprijs een afwisselend opgewekte en gedrukte tendens in het leven geroepen. Toen daarna werd medegedeeld, dat de commissie uit de Nederlandsche belanghebbenden zich met de Engelsche planters en eventueel ook met de Amerikaansche verbruikers in verbinding zou stellen, werd de markt weder gesteund, om ten slotte weer een tegenwerkenden factor te vinden in de geruchten, volgens welke de Engelsche regeeringscommissie een afschaffing van het stelsel Stevenson zou willen voorstellen. Zoo zijn de verschillende rubberaandeelen na enkele opmerkelijke zigzag-bewegingen op een niveau gekomen, dat in vele gevallen niet sterk afwijkt van dat van de vorige berichtperiode. A'dam Rubber: 272¹/₄; 265¹/₂, 274¹/₂, 276⁵/₈, 264⁷/₈; Deli Batavia: 204¹/₄, 199¹/₂, 207, 209, 193¹/₂; Hessa Rubber: 393¹/₂, 381¹/₂; 391, 380; Indische Rubber: 328, 313¹/₄, 311, 320, 313; Java Caoutchouc: 194, 185, 187¹/₄, 193, 183¹/₂; Kali Telepak: 295¹/₂, 290, 302, 296¹/₂, 287; Kendeng Lemboe: 385, 369¹/₂, 368, 380, 375; Majanglanden: 340, 338, 335; Ned.-Ind. Rubber & Koffie: 305, 300, 308, 304¹/₂, 307, 299; R'dam Tapanoeli: 152, 148⁷/₈, 153, 150, 147; Serbadjadi: 265, 253¹/₂, 258, 264, 248; Sumatra Caoutchouc: 219¹/₂, 215¹/₂, 219, 210; Sumatra Rubber: 250, 244¹/₂, 255, 245; Ver. Ind. Cult.-ondernemingen: 173¹/₄, 169, 174, 170, 164¹/₄; Intercontinental Rubber: 16¹³/₃₂, 16¹/₄, 16.

De *suikermarkt* was doorgaans vast, met uitzondering van aandelen H.V.A. De mededeeling van de directie ter laatste vergadering heeft enkele verkooporders uitgelokt, omdat men meende de gevolgtrekking te mogen maken, dat binnen afzienbare tijd geen uitgifte van aandelen, met de daarbij behorende „claim”, verwacht zou mogen worden. Later is echter weder een herstel ingetreden. Cultuur Mij. der Vorstenlanden: 193¹/₄, 189, 192¹/₂, 191¹/₄; Handelsverj. Amsterdam: 805¹/₄, 786¹/₄, 789¹/₂, 791¹/₂, 790¹/₂; Javasche Cult. Mij.: 421¹/₂, 417, 425, 424¹/₂; Kalibagor: 456, 453, 460, 458; Maron: 289, 290, 292; Moormann: 427, 428, 425, 429; Ned.-Ind. Suiker Unie: 305¹/₂, 302, 304¹/₂, 305; Pagottan: 319, 325, 327¹/₂; Poerworedjo: 126, 125, 124, 126¹/₂, 125⁷/₈; Tjepper: 809, 807, 808, 815; Watoetoelis Popoh: 850, 860, 873, 880, 895.

Tabaksaandeelen hebben over het algemeen een weinig opgewekt verloop gehad. De prijzen, op de inschrijvingen behaald, waren niet ongunstig, doch men heeft de vrees gekoesterd, dat de Amerikaansche pogingen om tegen het z.g. monopolie van Sumatratapak op te treden, succes zouden kunnen hebben. Arendsburg 660; Besoeki Tabak Mij.: 529, 518; Deli Batavia: 623, 621¹/₂, 626, 620¹/₂, 612; Deli Mij.: 468¹/₂, 465, 460, 464, 459; Ngopit: 453, 454, 453; Oostkust: 245¹/₂, 239, 246¹/₂, 240¹/₂; 235¹/₂; Senembah Mij.: 507, 498¹/₂, 493¹/₄, 497, 489; Temoeles Landbouw Mij.: 558, 555, 560, 564.

De *petroleummarkt* was stil, doch aandelen Koninklijke konden lichtelijk stijgen. Dordtsche Petr. Ind. Mij.: 323, 325, 328¹/₂, 326¹/₂; Gev. Holl. Petr. Cy.: 198, 195¹/₂; Kon. Petroleum Mij.: 344¹/₂, 347⁵/₈, 348⁷/₈, 346¹/₄; Perlak Petroleum Mij.: 76, 75⁵/₈, 76¹/₂, 76³/₈; Peudawa: 25⁵/₈, 25¹/₄, 25; Marland Oil: 35⁵/₈, 36⁷/₁₆, 36¹³/₁₆, 36⁷/₁₆.

De *scheepvaartafdeeling* heeft zich op den achtergrond bewoogen, bij weinig veranderde koersen. Holland-Amerika Lijn: 84⁷/₈, 83⁷/₈, 83¹/₂; Java-China-Japan Lijn: 134¹/₂, 134⁷/₈, 136¹/₂; Kon. Ned. Stoomv. Mij.: 92, 90¹/₄, 94¹/₄, 96; Mij. Zeevaart: 108, 107, 110, 101¹/₄ (ex div.), 103, 102¹/₄; Ned. Scheepv. Unie: 207¹/₄, 208⁷/₈, 209, 209¹/₂; Nieuvel Goudriaan: 130, 128, 129¹/₂, 129; Stoomv. Mij. Nederland: 199¹/₂, 198¹/₂, 199.

Aandeelen in mijnbouwondernemingen waren zoo goed als verwaarloosd. Alg. Explorat. Mij.: 84¹/₂, 83¹/₂, 82¹/₂; 78; Billiton te Rubrik: 961, 969; Boeton Mijnbouw Mij.: 168¹/₂, 165¹/₂, 164¹/₂, 160¹/₂; Müller & Co.'s Mijnbouw Mij.: 90¹/₂, 92¹/₂, 91¹/₄; Redjang Lebong: 135¹/₂, 135; Singkep Tim Mij.: 440, 432, 435, 431.

De markt voor *bankaandeelen* heeft eenige neiging tot dalen aan den dag gelegd, doch de verschillen zijn klein gebleven. A'damsche Bank: 186¹/₄, 187; Holl. Bank v. Zuid-Amerika: 75, 74¹/₂, 73¹/₄, 73¹/₂; Incasso Bank: 129¹/₄; Koloniale Bank: 275¹/₂, 273¹/₂, 272¹/₂, 275¹/₂; Ned.-Ind. Handelsbank: 181¹/₂, 179, 181; Ned. Handel Mij. C. v. A.: 175³/₈, 175¹³/₁₆, 175⁹/₁₆, 175⁷/₈; R'damsche Bankver.: 103¹/₄, 103³/₄, 102³/₄, 103; Twentsche Bank: 147¹/₂.

De *Amerikaansche markt* was opgewekt, in aansluiting aan de beurs te New York. Anaconda Copper: 110⁵/₈, 112¹/₂, 113, 112¹/₂; Cities Service: 295¹/₂, 297¹/₄, 293 (ex claim), 295; Studebaker: 63¹/₄, 62¹/₄, 62, 62¹/₄; United States Steel Corp.: 147¹/₂, 150⁷/₈, 148¹⁵/₁₆, 148⁷/₈; Atchison Topeca: 188¹/₂; Baltimore & Ohio: 116¹/₂, 115, 116; Erie: 57¹/₂, 58, 56¹/₂; Missouri Kansas & Texas: 38¹/₄, 39¹/₄, 37¹/₁₆, 37¹/₂; St. Louis & San Francisco: 116¹/₄, 119, 120; Union Pacific: 194¹/₂, 193¹/₄, 195, 194¹/₂; Wabash Railway: 69⁹/₁₆, 72¹/₁₆, 71, 70.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 27 Maart 1928.

De tarwemarkt begon deze week in de zelfde vaste stemming, waarin zij in de vorige had verkeerd met groote vraag zoowel in Engeland als op het vasteland. In Engeland was het vooral Australische tarwe, waarin belangrijke inkoop werden gedaan, terwijl verder de zaken voornamelijk uit Manitoba's bestonden. Op het vasteland echter werd, in tegenstelling met de Engelsche markt, vooral veel Plata-tarwe gekocht. Het is geen wonder, dat deze groote vraag een algemeene stijging der tarweprijzen tengevolge had, die zich ook in de uitvoerlanden deed gelden en zoowel in Noord- als in Zuid-Amerika tot een verhooging aan de termijnmarkten leidde. Zeer levendig waren op het vasteland vooral de zaken in Antwerpen, waar zoowel voor binnenlandsch gebruik als voor den Elzas en Duitschland groote inkoop werden gedaan. Andere landen van Noord-Westelijk Europa bereiken eveneens een grooten omzet en in Noord-Duitschland werden spoedige partijen Plata-tarwe, welke eenigen tijd de markt hadden gedrukt, gemakkelijk opgenomen, zoodat daar zelfs voor spoedige tarwe premies werden betaald, nadat die nog zeer kort geleden beneden de uit Argentinië voor tarwe op aflading genoemde prijzen ter vergeefsch werd aangeboden. Naar Rotterdam en Antwerpen had zich een soortgelijke verschuiving der prijzen ontwikkeld, doch zij bereikte niet denzelfden omvang als op de Noord-Duitsche markten, zoodat ook in die vaste dagen spoedige Plata-tarwe nog wat lager genoteerd werd dan latere posities. Evenals in Noord-Westelijk Europa was ook aan de Middellandsche Zee de vraag naar tarwe levendig. Omstreeks het midden der week trad een reactie in, die aanvankelijk tot uiting kwam in een vermindering der zaken op het vasteland, hetgeen toen echter slechts voor Plata-tarwe een prijsverlaging met zich bracht. Voor andere soorten konden de prijzen zich goed handhaven, omdat daarvoor ook nog op 23 Maart in Engeland zeer goede vraag bestond met een grooten omzet in Australische en Canadeesche tarwe. Daarom heeft de vermindering der vastelandsche vraag naar tarwe zich echter sterker doen gelden, terwijl ook in Engeland de kooplust bekoelde. Op 24 en 26 Maart was het zoowel in Duitschland, als in Nederland en België moeilijk om zaken in tarwe tot stand te brengen. Ook in Engeland werd weinig gekocht en de groote hoeveelheden Plata-tarwe, welke naar Europa onderweg zijn en binnenkort ter destinatie kunnen worden verwacht, begonnen weder de markt te drukken, zoodat die enkele procenten beneden de onlangs betaalde prijzen werden aangeboden zonder dat daarvan zaken van betekenis het gevolg waren. In overeenstemming met die vermindering der vraag naar Plata-tarwe op het Europeesche vasteland zijn de termijnmarkten te Buenos Aires en Rosario reeds in het begin der week weder wat flauwer gelopen, welke prijsdaling geleidelijk verderen voortgang maakt, zoodat na een partieel herstel van 26 Maart het

slot te Buenos Aires 10, te Rosario 20 à 25 centavos per 100 KG. lager was dan den 20sten (op 19 Maart waren beide markten gesloten). De prijzen bevinden zich nu weder ongeveer op het peil van het begin der vorige week.

Ook Winnipeg en Chicago konden aan een prijsverlaging der prijzen niet ontkomen, doch op 26 Maart waren beide markten reeds weder vaster, zoodat Chicago zelfs voor Maart ½, Mei 1½, en Juli 1 dollarcent per 60 lbs. hooger sloot dan een week tevoren. Te Winnipeg viel ten slotte nog voor Mei en Juli (oude oogst) een kleine prijsdaling te constateeren, terwijl October onveranderd sloot.

Uit de vrij lange periode van groote zaken, welke aan het einde dezer week werden afgesloten, is wel gebleken hoe groot de Europeesche behoefte is aan buitenlandsche tarwe, nu blijkbaar van de Europeesche oogsten het als grondstof voor brood bruikbare gedeelte grootendeels is opgebruikt. Vrij algemeen wordt dan ook aangenomen, dat de inzinking van de laatste dagen slechts van korten duur zal zijn en dat voor het restant van dit seizoen steeds goede vraag naar buitenlandsche tarwe in Europa zal blijven bestaan en de prijzen dus, ondanks de ruime hoeveelheden, welke in de uitvoerlanden beschikbaar zijn, geen groote verlagingen zullen ondergaan. Een welkome steun zal dan waarschijnlijk de markt blijven ondervinden van de prijzpolitiek der Canadeesche tarvepool, die er ook deze week weder blijk van gaf, dat zij ten volle vertrouwd in het restant van dit seizoen gemakkelijk koopers voor haar nog belangrijk overschot te zullen vinden. De stand van de nieuwe wintertarwe is in het Westen blijkbaar goed, doch ten Oosten van den Mississippi in verschillende streken minder bevredigend.

Voor rogge is de markt in Noord-Amerika buitengewoon vast geweest met aanvankelijk zeer sterke prijsstijging te Chicago, die echter later door flauwe markten en aanzienlijk lagere prijzen werd gevolgd. In Europa had men lang niet ten volle de Amerikaanse prijsstijging betaald en ook de latere prijsdaling is in Europa slechts ten deele bemerkbaar geweest. Het aanbod van Noord- en Zuid-Amerikaansche rogge is niet groot en wordt in de Europeesche invoerlanden nog steeds opgenomen tot prijzen, die zich belangrijk verheffen boven die van de meeste soorten Plata-tarwe. Op 26 Maart was rogge te Chicago in herstel en nog ¾ à 1 dollarcent per 56 lbs. lager dan op den 19den.

Voor maïs duurde in het begin der week de zeer vaste stemming nog voort en vooral voor spoedige maïs werden, in verband met de daarvoor heersche schaarste, nog telkens weder hogere prijzen betaald. Omstreeks het midden der week is echter een verandering begonnen, die ten slotte zeer scherpe vormen heeft aangenomen. Zij was het gevolg van toenemend aanbod tot sterk dalende prijzen van nieuwe Plata maïs ter verladung in April, veroorzaakt door het zeer gunstige weder in Argentinië. Ook deze week weder waren de verschepingen van maïs zeer klein. Van Argentinië werd zoo goed als niets, van Noord-Amerika

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Aires		
	Tarwe Maart	Maïs Maart	Haver Maart	Tarwe Mei	Maïs Mei	Lijnzaad Mei
24 Mrt.'28	139 ½	96 ¾	57	11,35	7,65	15,35
17 „ '28	139 ¾	97 ¾	58	11,40	8,10	15,50
24 Mrt.'27	133 ½ ¹⁾	71 ½ ¹⁾	42 ½ ¹⁾	11,—	5,80	14,35
24 Mrt.'26	154 ½ ¹⁾	72 ½ ¹⁾	39 ¹⁾	12,85	7,—	15,70
24 Mrt.'25	165 ½ ¹⁾	110 ½ ¹⁾	44 ½ ¹⁾	15,60	9,45	22,50
20 Juli '14	82	56 ½	36 ¾	9,40	5,38	13,70

1) per Mei.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	26 Maart 1928	19 Maart 1928	28 Maart 1927
Tarwe (Hardwinter II) .. ¹⁾	14,50	14,75	14,75
Rogge (No. 2 Western) .. ¹⁾	14,30	14,25	12,35
Maïs (La Plata) ²⁾	246,—	250,—	164,—
Gerst (No. 2 barley) ²⁾	259,—	259,—	221,—
Haver (Canada 3) ¹⁾	14,25	14,25	11,90
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) .. ¹⁾	14,90	15,—	11,90.
Lijnzaad (La Plata) ²⁾	351,—	357,—	354,—

1) per 100 KG. 2) per 2000 KG. 3) per 1960 KG.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	18/24 Maart 1928	Sedert 1 Jan. 1928	Overeenk. tijdvak 1927	18/24 Maart 1928	Sedert 1 Jan. 1928	Overeenk. tijdvak 1927	1928	1927
Tarwe	50.763	472.503	404.776	2.447	15.532	16.784	488.035	421.560
Rogge	3.250	39.764	63.427	—	—	—	39.764	63.427
Boekweit	—	6.566	6.730	—	—	67	6.566	6.797
Maïs	28.780	269.536	359.223	750	58.042	64.243	327.578	423.466
Gerst	5.800	86.440	116.251	—	3.240	2.499	89.680	118.750
Haver	4.153	52.844	31.640	—	—	1.030	52.844	32.670
Lijnzaad	5.904	40.883	47.578	15.484	100.693	48.841	141.576	96.419
Lijnkoek	3.859	57.431	41.799	—	652	—	58.083	41.799
Tarwemeel	3.024	33.824	33.601	786	13.026	8.733	46.850	42.334
Andere meelsoorten	323	3.523	4.630	—	—	—	3.523	4.630

zeer weinig afgeladen en slechts Zuid- en Oost-Afrika brachten een flinke hoeveelheid ter verscheping. De naar Europa onderweg zijnde hoeveelheid maïs daalde dan ook tot iets meer dan 1 miljoen quarters, terwijl een jaar geleden 2,9 miljoen onderweg waren. Ook wanneer men in aanmerking neemt, dat wegens de hooge prijzen het verbruik is afgenomen, valt dus nog geruimen tijd op een tekort voor spoedige maïs te rekenen. Toch zijn vooral in Nederland en België en in verband daarmee ook in Duitschland voor alle soorten spoedige maïs de prijzen zeer sterk gedaald. In Nederland was dat het eerst het geval met Zuid-Afrikaansche en Indische maïs, doch later volgde ook Plata-maïs, zoowel loco als op April-levering. Een ongekende reeks van sterke prijsdalingen kwam aan de termijnmarkt te Rotterdam tot stand. Van Argentinië zijn het vooral de noteeringen voor de eerste afladingen van den nieuwen oogst geweest, die een hevige prijsverlaging hebben ondergaan, doch ook latere verschepingen zijn veel goedkoper te koop gekomen, terwijl voor alle posities de zaken in omvang sterk afgenomen zijn, in verband met de verlagingen, welke het mooie weder ook aan de Argentijnsche termijnmarkten had teweeggebracht. Deze verlagingen hebben 35 à 40 centavos per 100 KG. bedragen, doch voor aflading begin April en geheel April is de prijsdaling veel grooter geweest.

Ook Chicago was voor maïs flauw, doch naar Europa werden, toen de verandering der marktstemming begonnen was, zoo goed als geen nieuwe zaken gedaan. Op 26 Maart trad te Chicago voor maïs een herstel in, waardoor de verlaging in vergelijking met een week tevoren slechts $\frac{3}{8}$ à $\frac{1}{4}$ dollarcent per 56 lbs. bedroeg. In Roemenië is maïs, ook na de prijsdaling, welke daar de laatste dagen plaats vond, veel te hoog voor West-Europa.

In gerst waren de zaken deze week niet groot, ofschoon in Engeland aanvankelijk wel wat meer belangstelling voor deze graansoort bestond. Gerst wordt echter slechts spaarzaam aangeboden en vooral van den Donau waren de prijzen buitengewoon hoog. Flauwe markten te Winnipeg belemmerden echter de zaken en evenals voor maïs is ook de vraag voor gerst de laatste dagen sterk verminderd. In Noord-Amerikaansche op herfst-aflading, waarin naar Duitschland in het begin der week nog geregeld zaken werden gedaan, komen sedert eenige dagen vrijwel geen zaken meer tot stand.

Het best van alle voergranen handhaafde zich aanvankelijk nog de markt voor haver. In overeenstemming met de niet zeer goede vooruitzichten voor den nieuwen oogst in de Vereenigde Staten, trad daar aanvankelijk geen verlaging in. Later volgde Chicago echter ook voor haver de flauwe stemming der maïsmarkt en in zeer sterke mate was dat het geval te Buenos Aires, waar haver op 24 Maart 25 centavos per 100 KG. in prijs daalde. Ook in Europa is bij dit alles de onlangs zoo groote ondernemingslust voor haver sterk verminderd. Van tijd tot tijd werden deze week weder wat zaken gedaan in haver uit Noord-Amerika, die zoo langen tijd wegens de te hooge prijzen zeer weinig naar Europa is verscheept. In de tweede helft der week kwam daaraan echter weder een einde en de verhooging der haverprijzen te Chicago op 26 Maart zal waarschijnlijk, als zij stand houdt, een verdere belemmering vormen, vooral nu Platahaver weder goedkoper te koop is.

SUIKER. NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Maart	Londen			New York 96° Centri- fugals
		Tates Cubes No. 1	White Java's f.o.b. per Meijuni	Cuba's 96° c.f. Mrt./April	
		Sh.	Sh.	Sh.	
26 Mrt. '28	kristalsuiker basis 99° f 17 $\frac{1}{10}$	32/9	13/3	12/9 $\frac{1}{2}$	4,58
19 Mrt. '28	" 17 $\frac{1}{10}$	32/6	13/1 $\frac{1}{2}$	12/-	4,58
26 Mrt. '27	" 20 $\frac{9}{10}$	36/3	15/7 $\frac{1}{2}$	14/3 $\frac{1}{2}$	4,71
26 Mrt. '26	" 15 $\frac{7}{8}$	31/3	13/9	10/7 $\frac{1}{2}$	3,96
4 Juli '14	ruwsuiker basis 88° f 11 $\frac{13}{32}$ basis 99° f 14 $\frac{13}{32}$ ¹	18/-	—	—	3,26

¹) Het verschil tusschen ruwsuiker 88° en krist.suik. 99° is aan te nemen op f 3 p. 100 KG.

Ook de afgelopen week bleven de verschillende suikermarkten prijshoudend gestemd.

In New York fluctueerden de prijzen op de termijnbeurs slechts zeer weinig en deze sloten op wagenoeg dezelfde cijfers als aan het eind der voorafgaande week.

De ontvangsten in de Atlantische havens der V. S. be-

droegen deze week 71.000 tons, de versmeltingen 66.000 tons tegen 76.000 in 1927 en de voorraden 296.000 tons tegen 240.000 tons.

Ofschoon Raffinadeurs en speculanten zich deze week niet zoo sterk interesseerden voor het product als de voorafgaande week, konden prijzen voor prompte Cuba en andere koloniale suiker zich ten volle handhaven en trokken zelfs wat aan, ten slotte werd om en bij 2,13/16 d.c. c. & fr. New York betaald, nadat de prijs ietwat hooger was geweest.

De laatste Cuba-statistiek is als volgt:

	1928 Tons	1927 Tons	1926 Tons
Cubaansche prod. tot 10/3 ..	2.350.000	2.553.303	2.576.847
Cubaansche consumptie t. 20/3	16.496	25.000	30.500
Weekontv. afscheepavens ..	261.481	258.014	212.186
Totaal sedert 1/1 tot 17/3:...	1.646.398	1.960.639	2.120.787
Werkende fabrieken	168	176	175
Weekexport	146.948	112.963	97.246
Totale export sedert 1/1 t. 17/3	622.808	839.368	1.121.368
Voorraad afscheepavens ...	1.023.590	1.121.271	999.419
Voorraad Binnenland	944.600	955.175	711.784

In Engeland verhoogden raffinadeurs hunne prijzen deze week met 3 d. Op de termijnmarkt waren slotnoteeringen ook iets vaster dan de voorafgaande week, nl.:

Maart. Sh. 15/9	Augustus Sh. 16/1 $\frac{1}{2}$
Mei " 15/10 $\frac{1}{2}$	December " 16/3
	Maart '29 " 16/5 $\frac{1}{2}$

Op Java verkochten de V.I.S.P. de afgelopen week verdere kwantiteiten uit oogst 1928 tot de bekende prijzen van f 15,— voor Superieur, f 14,— voor No. 16 &/hooger en f 12,50 voor Melasse, waardoor de totale verkoopen door de V.I.S.P. uit dezen oogst gebracht worden op ongeveer 934.000 tons (ca. 592.000 tons Superieur en ca. 342.000 tons bruine suiker).

Prijzen voor tweedehands suiker liepen tusschen f $\frac{1}{8}$ en $\frac{3}{8}$ op.

Hier te lande opende de markt vast en verkeerde de geheele week in tamelijk geanimeerde stemming. Het slot was prijshoudend met koopers voor Maart tot f 17,—; Mei tot f 17 $\frac{1}{4}$; Aug. f 17 $\frac{3}{8}$ en Dec. f 17 $\frac{5}{8}$, terwijl verkoopers f $\frac{1}{8}$ meer verlangden. De omzet bedroeg deze week 5500 tons.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons.
Manchester, d.d. 21 Maart 1928.

Prijzen van Amerikaansche katoen toonen neiging tot stijgen en Mid-American Spot in Liverpool is 47 punten hooger dan een week geleden. Deze stijging is voornamelijk veroorzaakt door weersomstandigheden als ook door speculatie in verband met het finale oogstbericht van dit seizoen, hetwelk gisteren gepubliceerd werd. Het aantal balen, nl. 12.778.000, komt vrijwel overeen met vroegere voorspellingen; desniettegenstaande stegen prijzen in Liverpool onmiddellijk 10 punten en waren gisteren aan het slot zelfs nog hooger. Noteeringen in Liverpool eindigden 31 tot 47 punten duurder. Prijzen van Egyptische katoen zijn ook aanmerkelijk gestegen. Locoverkoopen in Liverpool bedroegen slechts 41.000 balen en waren eenigszins lager dan de voorafgaande week.

De vraag naar Amerikaansche garens blijft gering. De prijsstijging in het ruwe materiaal heeft zaken tegengehouden en spinners rapporteeren algemeen, dat er slechts weinig zaken zijn gedaan. Er bestaat echter een aanzienlijke vraag, doch biedingen van koopers zijn algemeen op prijzen van de vorige week gebaseerd, zoodat er slechts kleine hoeveelheden geboekt worden. Hier en daar werden enkele postjes in getwijfde garens geplaatst voor de binnenlandsche markt en hoewel in vele gevallen het prijsverschil slechts gering was, was het moeilijk tot zaken te komen. De stijging in Egyptische katoen is een beletsel voor den handel geweest; orders beperken zich voornamelijk tot kleine hoeveelheden, terwijl winstmarges kleiner worden. Sinds onze laatste publicatie heeft er een flinke omzet plaats gehad van getwijfde garens voor Bombay in de fijnere nummers, doch gisteren was de stemming kalmer. Men heeft over het algemeen nog geen vertrouwen in de hogere waarden en hoewel de wekelijksche verkoopen gemiddeld een flink totaal bereiken, zijn deze toch nog niet geheel voldoende om de productie van spinners geheel te dekken.

Doekprijzen zijn vast en worden dagelijks hooger. Er bestaat een goede vraag van alle markten en biedingen voor

fancies van China en voor fancy en dhooty styles van Calcutta zijn meer bemoedigend, hoewel er betrekkelijk slechts weinig zaken gedaan zijn en biedingen in de meeste gevallen voor verbetering moesten worden teruggewezen. De andere Oostersche markten beginnen ook belangstelling te toonen, doch ook hier zijn koopers voorzichtig en prijzen, die eenigen tijd geleden nog voldoende zouden zijn geweest, worden thans niet meer geaccepteerd. Het is maar te hopen, dat niet zal blijken, dat koopers te voorzichtig zijn geweest en zich te lang afzijdig hebben gehouden.

Liverpoolnoteringen Oost. koersen 13 Mrt. 20 Mrt.
 14 Mrt. 21 Mrt. T.T. op Br.-Indië 1/5 3/4 1/5 3/4
 F.G.F. Sakellariadis 19,30 20,60 T.T. op Hongkong 2/0 1/8 2/0 1/8
 G.F. No. 1 Oomra 7,75 8,25 T.T. op Shanghai 2/6 2/6

KOFFIE.

(Mededeeling van de Vereniging voor den Goederenhandel te Rotterdam.)

Noteeringen en voorraden in Brazilië.

Data	te Rio		te Santos		Wisselkoers te Rio op Londen
	Voorraad (In Balen)	Prijs (No. 7)	Voorraad (In Balen)	Prijs (No. 4)	
26 Mrt. 1928	249.000	25.000	1.038.000	33.000	6 1/128
19 " 1928	272.000	25.750	1.012.000	33.000	6 1/128
12 " 1928	289.000	26.425	1.011.000	33.000	6 1/128
28 Mrt. 1927	201.000	26.425	957.000	26.000	5 9/164

Ontvangsten uit het binnenland van Brazilië in Balen.

Data	te Rio		te Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
24 Mrt. 1928....	59.000	2.906.000	208.000	7.719.000
26 Mrt. 1927....	34.000	2.853.000	179.000	7.093.000

1) In Reis.

De stemming was in de afgelopen week voor het artikel aanvankelijk iets kalmer en daarna weder vaster. De prijzen van kost en vracht prompte verscheping liepen, zoolwel voor Rio als voor Santos, -/6 à 1/- terug, terwijl de Palembang Robusta-offertes van Nederlandsch-Indië ongeveer 1 ct. inzakten. Daarna herstelden deze zich echter wederom 1/2 ct. bij zeer beperkt aanbod. De andere Robusta-soorten, gewasschen zoowel als ongewasschen, bleven vrijwel onveranderd.

Aan de termijnmarkt was de stemming, in navolging van New-York, iets vaster en de noteeringen der verschillende maanden zijn dan ook bij het afsluiten van dit bericht een fractie hooger dan een week geleden, September zelfs 3/4 ct. hooger.

Een dezer dagen ontvangen telegram uit Brazilië meldde, dat de limiet der dagelijksche aanvoeren te Rio, welke sedert midden Februari in doorsnede ongeveer 7500 balen hadden bedragen, vanaf 23 dezer tot nadere aankondiging zou worden gebracht op 13.000 balen. Tot nu toe zijn de aanvoeren uit het binnenland naar deze haven voor dit oogstjaar in totaal bijna 3 miljoen balen geweest. Wanneer de laatste raming van 5 1/4 miljoen balen voor dezen oogst juist mocht zijn, moeten nog ongeveer 2 1/4 miljoen balen in het binnenland en op de plantages aanwezig zijn. Door het iets ruimer doorlaten van de aanvoeren wordt het afkomen van het restant van den oogst iets bespoedigd, doch, wanneer het cijfer van 13.000 balen per dag tot 30 Juni gehandhaafd blijft, zullen er dan altijd toch nog ongeveer 1 miljoen balen in het binnenland van den ouden in den nieuwen oogst moeten overgaan.

Volgens particuliere berichten zouden de koffieboomen in Brazilië er in de meeste districten buitengewoon goed uitzien, hetgeen zou wijzen op de mogelijkheid van een grooten oogst voor het jaar 1929/30. Werkelijke betekenis heeft dit bericht natuurlijk niet, daar de bloei van dien oogst eerst in dit najaar plaats heeft en het weder en verschillende andere invloeden den toestand nog geheel kunnen wijzigen.

In loco was de afzet ook deze week zeer matig. Het schijnt dat dit vrijwel overal het geval is, want ook van de andere Europeesche markten zijn de berichten dienaangaande eensluidend en zelfs van New-York wordt gemeld, dat loco moeilijk is te verkoopen, daar de branders in de meeste gevallen voor den eersten tijd gedekt zijn en niemand zich voor langeren termijn wil voorzien, zoolang er niet gegronnd uitzicht bestaat, dat de prijs eene vergoeding inhoudt voor de te betalen pakhuisuur en rente.

De prijzen van gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping zijn thans ongeveer 101/8 à 103/- per cwt. en van dito Prime ongeveer 104/- à 106/-, terwijl

zij van Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen 71/- à 72/-.

Van Robusta op aflading van Nederlandsch-Indië zijn de prijzen in de eerste hand op het oogenblik:

Mandheling Robusta, April/Mei verscheping, 40 1/2 ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, April verscheping, 47 1/2 ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, Juli/Sept verscheping, 45 1/2 ct., en in de tweede hand:

Palembang Robusta, Maart verscheping, 37 1/2 ct.; Palembang Robusta, April verscheping, 37 1/2 ct.; Palembang Robusta, Sept./Dec. verscheping, 34 1/2 ct., alles per 1/2 KG., cif., uitgeleverd gewicht, netto contant.

De officiële loco-noteeringen bleven onveranderd 63 ct. per 1/2 KG. voor Superior Santos en 47 ct. voor Robusta.

De noteeringen aan de Rotterdamse termijnmarkt waren aan de ochtend-call als volgt:

	Santos-contract basis Good				Gemengd contract basis Santos Good			
	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.
27 Maart	52	51	50	—	43 1/4	43 3/8	42 1/4	40 3/4
20 "	52	51	50	—	43 1/4	43	41 1/8	40 1/4
13 "	52	51	50	—	43 1/4	43 1/8	41 1/8	40 1/8
6 "	52	51	50	—	43	43 1/4	41 7/8	40 3/4

De slot-noteeringen te New-York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Maart	Mei	Sept.	Dec.
26 Maart.....	\$ —.—	\$ 14,88	\$ 13,92	\$ 13,66
19 "	" 16,10	" 14,83	" 13,80	" 13,48
12 "	" 15,99	" 14,83	" 13,79	" 13,50
5 "	" 15,95	" 15,03	" 14,15	" 13,90

Rotterdam, 27 Maart 1928.

THEE.

De theemarkt gaf in de afgelopen week een ietwat zwakker verloop te zien. Alleen prijzen voor de betere kwaliteiten konden zich op het prijsniveau der vorige week handhaven, alle andere kwaliteiten moesten een prijs-teruggang boeken van 1/2 tot 1 ct. per lb.

Vooral voor de zeer ordinare kwaliteit bestond weinig belangstelling en deze werden dikwijls onverkocht.

De verschepingen uit de Noordelijk Britsch-Indische havens over Februari toonen in vergelijking met die van verleden jaar een teruggang aan van ca. 2 1/2 miljoen lbs., een vermindering, die ver beneden de daaromtrent geoes-terde verwachtingen is gebleven.

Amsterdam, 26 Maart 1928.

COPRA.

De markt was de afgelopen week wat flauwer gestemd. Het aanbod van Indië is eenigszins toenemend, ofschoon verschepingen nog betrekkelijk klein blijven.

Amerika kocht eenige partijen Zuidzee Copra, en is thans ook voor Singapore Copra in de markt.

In Marseille blijft men voor stoomend goede prijzen betalen.

De noteringen zijn:
 Ned.-Indische f.m.s. stoomend naar Holland f 33 1/2
 " " " April/Mei aflading " 33
 " " " Mixed, Jan./Februari afleiding naar
 Marseille " 32 1/2
 " " " April/Mei aflading " 32 1/2

STEENKOLEN.

De levendigheid op de kolenmarkten is er, sedert wij ons laatste rapport lanceerden, niet grooter op geworden. De concurrentie tusschen de verschillende kolengebieden in West-Europa is scherper dan ooit en men stelt zich hoe langer hoe meer in op een periode van groote malaise, die alleen door onvoorziene gebeurtenissen, zooals staking, etc., in de naaste toekomst zou kunnen worden gewijzigd. Het werkloosheidsvraagstuk onder de mijnwerkers, vooral van Wales, is acuut, terwijl anderzijds in Durham en Northumberland de mijnwerkers op sommige mijnen het werk hebben neergelegd, omdat zij voor de verlaagde loonen niet bereid zijn te werken.

In Westfalen is het werk aan de kolenmijnen tegen 1 Mei a.s. opgezegd en er zal dus iets moeten geschieden, indien men een staking wil vermijden. Dat zekere iets zal wel weer op het allerlaatste oogenblik geschieden, zooals dit gebruikelijk is en al dien tijd mag de kolenhandel in onzekerheid verkeren met alle risico's daaraan verbonden.

De prijzen zijn:

Northumberland Ongezeefde	f 9,25
Durham Ongezeefde	„ 10,—
Cardiff 2/3 large 1/3 smalls	„ 11,75
Schotsche Gezeefde	„ 8,75
Yorkshire Gewasschen Doubles	„ 11,25
Westfaalsche Verförder	„ 13,15
„ Vetstukken	„ 14,40
„ Smeenootjes	„ 13,90
„ Gasvlamförder	„ 13,15
„ Gietcokes	„ 16,25
Hollandsche eierbriketten	„ 14,—

alles per ton van 1000 KG. franco station Rotterdam/Amsterdam.

Ongezeefde bunkercolen f.o.b. Rotterdam/Amsterdam f 9,90.

Markt onregelmatig. 27 Maart 1928.

IJZER.

Nadat de prijzen zich sedert de staking steeds in dalende richting hadden bewogen, hebben de producenten van Clevelandijzer in de week van 12 tot 18 Maart de prijzen van gieterij-ijzer met 1 sh. verhoogd. Voornamelijk zijn zij daartoe in staat gesteld door de prijsstijging op het Continent, ten gevolge waarvan Lux 3 niet langer op de Engelsche en Schotsche markt kon verschijnen. Wat de continentale markt zelf aangaat, in de staalafdeeling is de stemming omgeslagen en de prijzen zijn gedaald. Gieterij-ijzer blijft echter vast gestemd.

Zoowel in Frankrijk als Duitschland blijven de prijzen voor April ongewijzigd.

	Noteering in de week van		
	12/18 Mrt. 1928	19/25 Mrt. 1928	21/27 Mrt. 1927
Ruwijzer.			
<i>f.o.t. furnace</i>	Sh.	Sh.	Sh.
Cleveland Foundry no. 1	68/6	68/6	82/6
„ „ „ 3	66/-	66	80/-
„ „ „ 4	65/-	65	79/-
Hematite East Coast mixed numbers	70	70	85
<i>Wagon départ Longwy (Lotharingen)</i>	Frs.	Frs.	Frs.
Moulage	445,—	445,—	510,—
Semi-phosphoreuse	480,—	480,—	545,—
<i>ab Werk Rheinl.-Westfalen</i>	Mk.	Mk.	Mk.
Giessereiheisen no. 1	86.50	86.50	88.—
„ „ „ 3	82.—	82.—	86.—
Hämatit	87.50	87.50	93.50
<i>f.o.b. Antwerpen</i>	Sh.	Sh.	Sh.
Gieterij ruwijzer no. 3..	63-64	63-64	70-71/6
Walsproducten.			
<i>f.o.b. Antwerpen (vrijbl.)</i>	Sh.	Sh.	Sh.
Stafijzer	106-106½	105-105½	99-100
Plaatijzer 5 mM.	125-126	124½-125	122
„ 3 „	130-131	130	130

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Koper Standard	Koper Electrolytisch	Tin	Lood	Zink
26 Mrt. 1928..	61.7/8	66.15/-	239.12/6	20.2/6	25.2/6
19 „ 1928..	61.5/-	66.12/6	234.12/6	19.17/6	25.-/-
12 „ 1928..	61.10/-	66.12/6	228.17/6	19.17/6	25.5/-
5 „ 1928..	60.12/6	66.3/9	232.7/6	19.15/-	25.-/-
28 Mrt. 1927..	55.5/-	62.15/-	307.12/6	27.-/-	30.-/-
20 Juli 1914..	61.-/-6		145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

VRACHTENMARKT.

De vraag naar tonnage van Noord-Amerika was gering en er werd slechts weinig bevracht tegen onveranderde vrachten. Van de Northern Range naar West-Italië werd per Maart 14 cents betaald, hetgeen kan worden herhaald, terwijl een lading naar Griekenland is gedaan met de optie belading te Portland of Boston op basis van 3/3 per qtr. Van St. John N.B. werd een aantal ladingen gedaan naar de Middellandsche Zee tegen 15 cents per eerste helft April.

Van de Golf van Mexico werd een aantal begin April booten bevracht naar Antwerpen/Rotterdam tegen 15½ en 16 cents resp., optie Hamburg/Bremen tegen 17 cts.

De vraag naar tonnage voor suiker van West-Indië was vast, doch tonnage werd niet overvloedig aangeboden, zoodat de vrachten over de geheele linie vaster zijn geworden. Van Cuba werd voor een 6500 tonner naar U.K./Continent 17/- betaald per einde Maart/begin April. Van San Domingo was hoofdzakelijk vraag naar kleinere booten en een 3200 tonner bedong 18/6 per begin April naar U.K./Continent.

Van de North Pacific was de vraag niet bijzonder groot. Van Vancouver naar Rotterdam/Antwerpen werd 26/- betaald, optie Hamburg 26/6-en naar U.K./Continent 26/6 (6 d. minder indien naar Antwerpen of Rotterdam).

De markt van de La Plata heeft zich iets verbeterd. De vraag was beter en de vrachten zijn iets opgelopen, spgiaal voor Maart/April. Tonnage per midden April is nu zeer schaarsch en van boven La Platahavens kan nu 23/- bedongen worden naar U.K./Continent, terwijl met 10 Mei cancelling 22/6 is betaald naar U.K./Continent. Naar Italië is wederom een flink aantal booten gedaan, waarvoor tot 23/- betaald werd naar Genua direct.

De chilisalpetervrachtenmarkt vertoont geen verandering en bleef zonder vraag naar tonnage naar deze zijde. Ook was er nog weinig vraag naar lijnbootruimte en de eenige boeking, die tot nu toe werd gerapporteerd, is 2000 tons per 1/15 Mei naar Antwerpen/Rotterdam/Bremen/Hamburg tegen 23/6. Een „string“ kan worden geplaatst per Juli 1928/Maart 1929 tegen 25/-, doch readers toonen tegen dit cijfer geen interesse.

De oostelijke afdelingen bleven kalm doch vast. Van Wladivostok werden groote partijen Soyabooien geboekt per Mei/Juni/Juli tegen 28/3 naar Rotterdam en/of Hamburg, optie Hull of Scandinavië tegen 29/6. Van Saigon werd een 6000 tonner bevracht naar U.K./Continent per April tegen 30/- en er is vraag per dezen datum naar ruimte in lijnbooten tegen 29/- en 30/-. Van Australië zijn iets meer graanladingen aan de markt. Ten gevolge van de schaarschte van tonnage zijn de vrachten verder gestegen en een aantal ladingen werden bevracht van West-Australië naar Middellandsche Zee/U.K./Continent per April/Mei tegen 35/-. Een Meiboot is gedaan van Sydney tegen dezelfde vracht. Burmah was kalm en de eenige afsluiting is een 7000 tonner naar Holland direct tegen 25/6, basis van één naar één haven. Britsch-Indië was levendig en ongeveer een dozijn booten werd bevracht op deadweight basis per April en Mei tegen vrachten tot 22/- naar de Middellandsche Zee of Continent, 22/6 U.K. Tegen het einde der week was de vraag iets minder, doch de vrachten bleven onveranderd.

Van den Donau is nagenoeg geen vraag. De vracht is nominaal 14/- naar het Continent. De bevrachters van de Zwarte Zee toonen iets meer belangstelling in bevrachten en stellen 11/6 in uitzicht naar het Continent per April.

De Middellandsche Zee bleef kalm en er werd slechts weinig bevracht. Erts betaalde o.m.: La Goulette/Rotterdam 4/6, Algiers/Jarrow 6/-, Bougie/Middlesbro 7/-, Marbella/Rotterdam 5/7½.

De uitgaande kolenvrachten van Engeland zijn niet beter geworden. Tonnage wordt nog steeds overvloedig aangeboden. Van Zuid-Wales werd o.m. betaald: Nantes 4/-, Piraeus 9/3, Rio 9/3, Venezuela (2 havens) 17/3 en van de Oostkust: Gothenburg 5/-, Hamburg 3/8, Rotterdam 3/4½, Rouaan 3/4½, Genua 7/8.

RIJNVAART.

Week van 18 t/m. 24 Maart 1928.

De aanvoeren van zeezijde bleven onveranderd.

Over het algemeen bleef de vraag matig, terwijl de scheepsruimte, hoewel beperkt, voldoende voorradig bleef.

Men betaalde voor erts:

naar Ruhrhavens f 0,30 met ¼ en f 0,40 met ½ lostijd,
 „ Dortmund „ 1,— „ ¼ „ „ 1,10 „ ½ „
 „ Mannheim „ 1,— „ ¼ „ „ 1,10 „ ½ „

Het sleeploon varieerde tusschen het f 0,30 en f 0,27½ tarief.

De waterstand bleef vallend. Naar den Bovenrijn werd op M. 1,90 afgeladen en naar de Ruhrhavens op M. 2,50 à M. 2,60.

In de Ruhrhavens bleven de vrachten onveranderd. De verschepingen waren tamelijk levendig, echter was de beschikbare scheepsruimte rijkelijk voldoende.